

ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

นางสาวชนิชา เจริญนาน

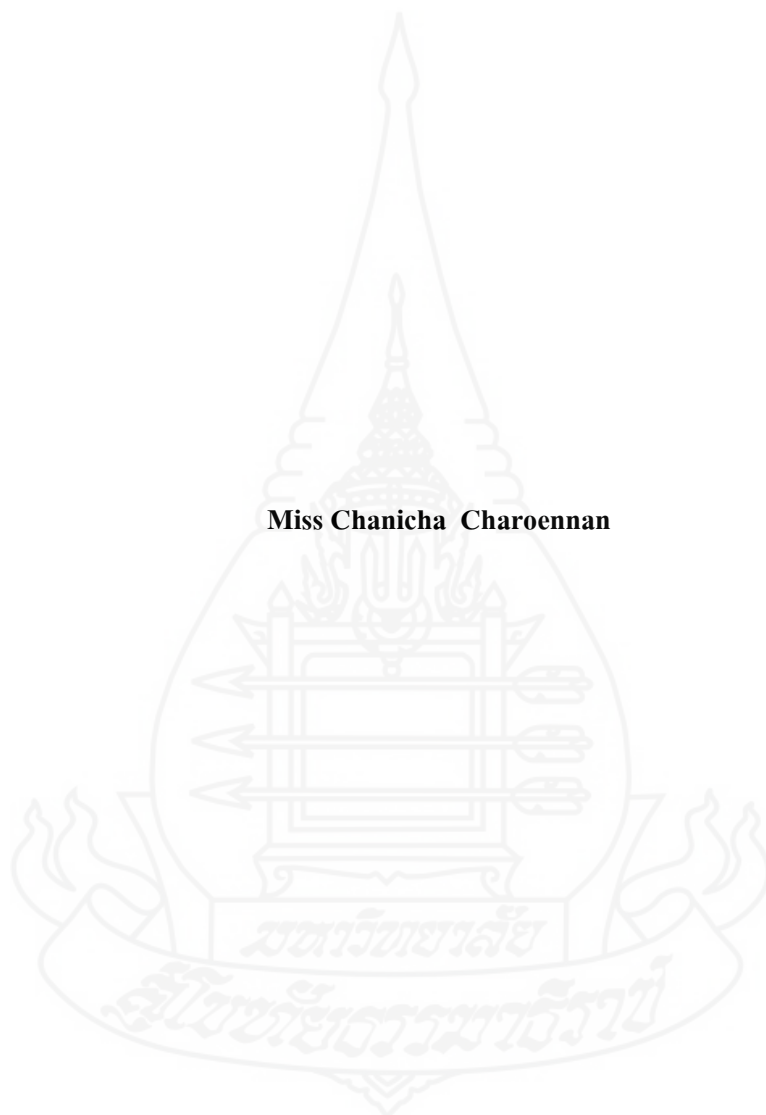

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

Factors Affecting Household Saving in Thailand

Miss Chanicha Charoennan

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for

the Degree of Master of Economics

School of Economics

Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของครัวเรือนในประเทศไทย
ชื่อและนามสกุล	นางสาวนันทิชา เจริญนาม
แขนงวิชา	เศรษฐศาสตร์
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ

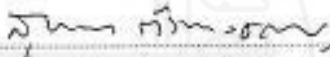
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2554

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

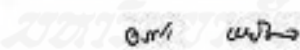
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุธาตา ตั้งทางธรรม)

(รองศาสตราจารย์อรรถชญา เข้มเนถ)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **คั่นคว้ออิสระ** ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

ผู้ศึกษา นางสาวชนิชา เจริญนาน รหัสนักศึกษา 2496000049 **ปริญญา** เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะทั่วไปของการออมของครัวเรือนของประเทศไทย และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนของประเทศไทย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับ เงินออมในรูปเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ รายได้พึงจ่ายใช้สอย รายได้จากทรัพย์สิน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์ และอัตราเงินเฟ้อ จากธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523–2552 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยพหุคูณ ประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรต่างๆ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด การศึกษาการออมครั้งนี้ใช้เฉพาะปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์เท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่า 1) การออมของภาคครัวเรือนไทยอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายเท่ากับ 0.004 และมีแนวโน้มในภาพรวมลดลงสาเหตุเนื่องจากการลดของการออมสุทธิภาครัฐบาลภาคครัวเรือน และการออมสุทธิภาคครัวเรือนลดลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น มีการอุปโภคบริโภคในกลุ่มสินค้าคงทนที่มีราคาสูงเพิ่มขึ้น รัฐมีสวัสดิการเพิ่มขึ้น ทำให้ครัวเรือนลดความจำเป็นที่จะต้องออมเงินสำหรับใช้ในยามจำเป็นและยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินออมเงิน 2) ปัจจัยในการกำหนดการออมของครัวเรือนไทยที่ธนาคารพาณิชย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ รายได้พึงจ่ายใช้สอย และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี โดยรายได้พึงจ่ายใช้สอยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากของภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ สำหรับค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายตามทฤษฎีการออมที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ของเคนส์ มีค่าเท่ากับ 0.004

คำสำคัญ การออม ปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

Independent Study title: Factors Affecting Household Saving in Thailand
Author: Miss Chanicha Charoennan; **ID:** 2496000049; **Degree:** Master of Economics;
Independent Study advisor: Rawewan Malaiwan, Associate Professor;
Academic year: 2011

Abstract

The main objectives of the study were to: 1) study the general situation of household savings in Thailand; and 2) analyze the factors affecting household savings in Thailand.

This study used yearly time series secondary data during 1980-2009. The data comprised household commercial bank deposits, disposable personal income, property income, one-year fixed deposit interest rate of commercial banks, and inflation rate collected from Bank of Thailand and Office of the National Economic and Social Development Board . The study employed a regression model and the Ordinary Least Square (OLS) method to analyse and estimate parameters. The household saving in the study was only focused on commercial bank deposits .

The study results showed that: 1) household saving in Thailand was generally at low level which the marginal propensity to save (MPS) was 0.004, and its trend broadly declined because of an decrease in both government and household net savings. These occurred from various factors such as an increase in consumption on expensive durable goods of people, an increase in government welfare, and the limitation of the sources of savings accessibility. 2) Factor affecting household savings in Thailand, at the 0.05 statistical significant level, were disposable personal income and one year fixed deposit interest rate. The first revealed positive relationship with household deposits at commercial banks. The second disclosed the opposite sign with the deposits. Regarding marginal propensity to save (MPS) according the Keynes' theory of saving relative to absolute income its value was 0.004.

Keywords: Saving Household saving mobilized by commercial bank

กิตติกรรมประกาศ

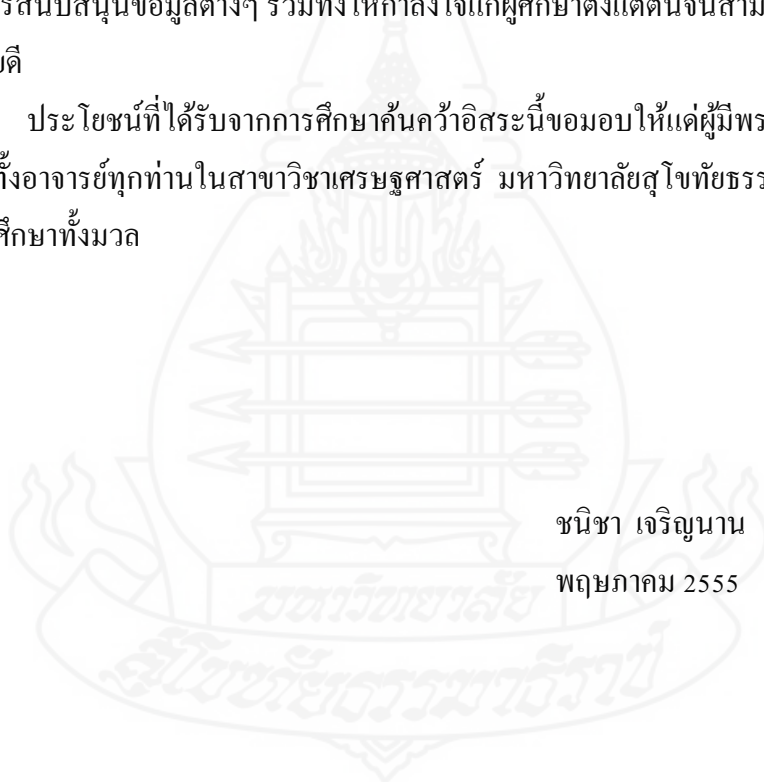
การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ระวีวรรณ มาลัยวรรณ และ รองศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา ตั้งทางธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาค้นคว้าอิสระอย่างดีตลอดมา นับแต่เริ่มต้นจนสำเร็จบริบูรณ์ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์ให้กับผู้ศึกษาอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณเพื่อนๆ กัลยาณมิตร นักศึกษาร่วมรุ่น ที่ได้ให้คำแนะนำแนวทางการศึกษาค้นคว้าอิสระ และให้การสนับสนุนข้อมูลต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษาตั้งแต่ต้นจนสามารถสำเร็จเป็นรูปเล่มด้วยดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณต่อผู้ศึกษาทุกท่าน รวมทั้งอาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้ที่เกี่ยวข้องการศึกษาทั้งหมด

ชนิชา เจริญนาน

พฤษภาคม 2555

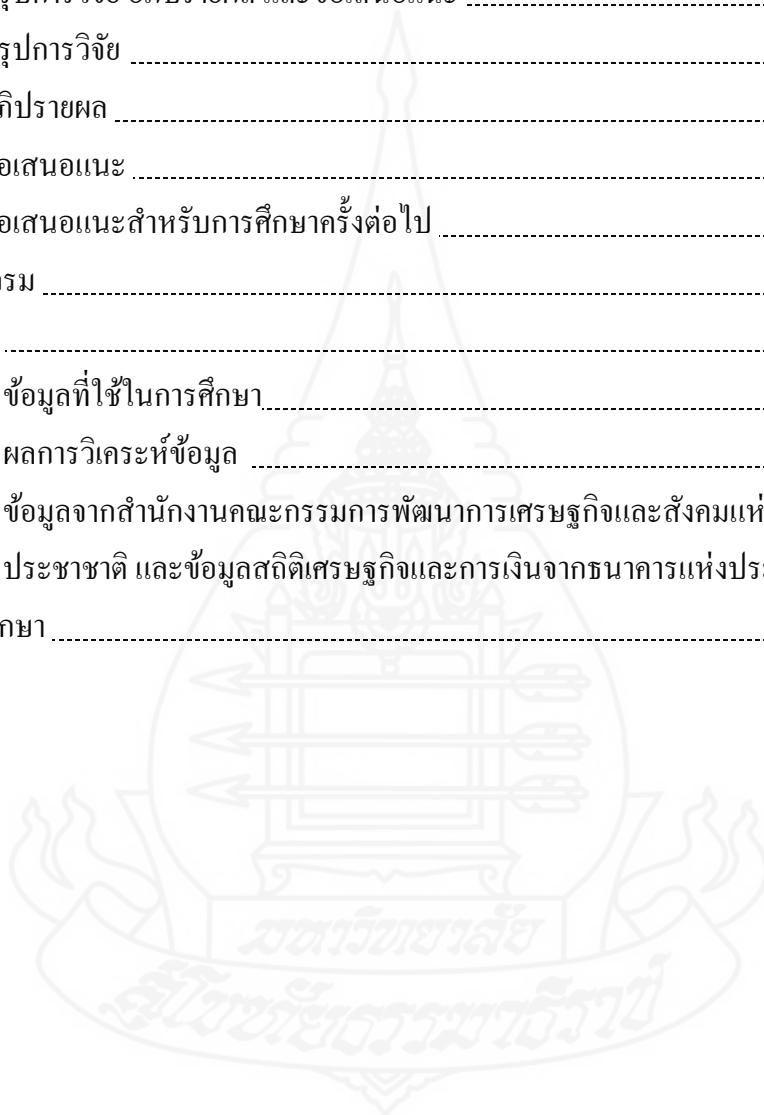

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
กรอบแนวคิดการศึกษา	3
สมมติฐานการศึกษา	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดทั่วไปของการออม	5
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการออม	13
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 การศึกษาสภาพทั่วไป ลักษณะ แนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อการออม ของประเทศไทย	32
สภาพทั่วไปของการออมของประเทศไทย	32
ลักษณะและแนวโน้มของการออมของครัวเรือนของประเทศไทย	43
ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทย	49
บทที่ 4 วิธีดำเนินการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
สรุปการวิจัย	65
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ	68
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป	69
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	73
ก ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	74
ข ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
ค ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ / บัญชี ประชาชาติ และข้อมูลสถิติเศรษฐกิจและการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย	85
ประวัติผู้ศึกษา	88

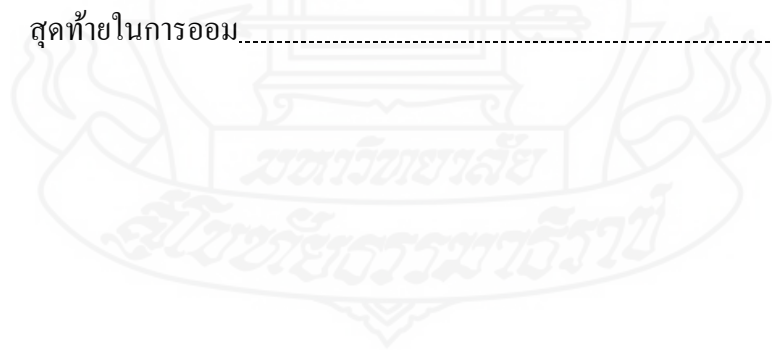
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	แหล่งที่มาของการออมของประเทศไทย ณ ราคาปีฐาน 2531 พ.ศ. 2523-2552 ... 35
ตารางที่ 3.2	ปริมาณเงินออมแบ่งตามแหล่งเงินออมในรูปยอดคงค้าง ณ สิ้นปี 2550 38
ตารางที่ 3.3	ปริมาณเงินออมแบ่งตามภาคเศรษฐกิจ 41
ตารางที่ 3.4	การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการออมของครัวเรือนของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2523-2552 44
ตารางที่ 3.5	การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2523- 2552 47
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา 57
ตารางที่ 5.1	ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณหาค่า APS และ MPS 61

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 เส้นสมการการบริโภค	15
ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของการออมกับรายได้	17
ภาพที่ 2.3 กระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิต	21
ภาพที่ 2.4 เส้นการบริโภคระยะยาวและระยะสั้น	24
ภาพที่ 2.5 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ	25
ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา	31
ภาพที่ 3.1 สัดส่วน GNS/GDP เทียบกับ GDP Growth	36
ภาพที่ 3.2 การออมรวมของครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศไทย	37
ภาพที่ 3.3 การออมจากหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ (แยกเป็นรายภาค)	39
ภาพที่ 3.4 มูลค่าการออมของครัวเรือนของประเทศไทย.....	45
ภาพที่ 3.5 การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการออมของครัวเรือนของประเทศไทย	46
ภาพที่ 3.6 รายได้ของครัวเรือนของประเทศไทย	48
ภาพที่ 3.7 การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนของประเทศไทย	49
ภาพที่ 5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการออมและรายได้	60
ภาพที่ 5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมและความโน้มเอียงหน่วย สุดท้ายในการออม.....	63

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การออมเป็นพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่มีความสำคัญ 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือต่อผู้ออมเงินเอง กล่าวคือ เงินออมเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของผู้ออมในระยะยาว และส่วนที่สอง คือต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือการออมเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนสำหรับการลงทุนของประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้บรรลุเป้าหมายหรือเจริญเติบโตในอัตราสม่ำเสมอ นั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ ทุน โดยแนวทางการสะสมทุนมีแหล่งเงินทุนจาก 2 แหล่ง คือ การออมภายในประเทศและการกู้ยืมจากต่างประเทศ ถึงแม้ว่าการพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากทั้งสองแหล่งจะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของเงินทุนได้ก็ตาม แต่การพึ่งพิงแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศมากเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินของประเทศได้ ดังนั้นความพยายามในการระดมเงินออมในประเทศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายทางด้านความเจริญเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว คือความพยายามที่จะให้ประเทศพึ่งตนเองให้มากขึ้น จากแนวความคิดของฮาร์รอด (Harrod) โดมาร์ (Dormar) และโซโลว์ (Solow) ที่กล่าวถึงบทบาทของการออมและการลงทุนในกลไกของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ การออมเป็นสิ่งสำคัญต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการออมนั้นจะต้องออมไปเพื่อการลงทุน ขณะเดียวกัน อัดัม สมิธ (Adam Smith) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการออมไว้ในหนังสือ “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations” ว่าการออมหรือการสะสมทุนทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามความถนัด ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลของประเทศต่างๆ โดยทั่วไปจึงได้เน้นให้ความสำคัญในการหามาตรการส่งเสริมให้เกิดการออมภายในประเทศในรูปแบบต่างๆ โดยกำหนดมาตรการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการระดมเงินออมแห่งชาติ การส่งเสริมการออมในระยะยาวด้วยการทำประกันชีวิต เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าหากต้องการให้ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควรทำการศึกษามาตรการต่างๆ ที่มีผลทำให้อัตราการออมเพิ่มขึ้น และในการที่จะสร้างมาตรการที่เหมาะสมได้นั้นจำเป็นจะต้องทราบถึงพฤติกรรมการออมระดับมหภาคของระบบเศรษฐกิจและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของประเทศไทยในลักษณะต่างๆ เพื่อที่จะได้กำหนดเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มอัตราการออมต่อไป

นอกจากนี้การออมเป็นพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้ออมเงินเอง กล่าวคือ เงินออมนั้นเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของผู้ออมในระยะยาว แต่ปัจจุบัน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจโลก ระบบทุนนิยม ระบบตลาด จึงเกิดสังคมบริโภคนิยม ซึ่งเป็นสังคมที่มุ่งกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการบริโภคอย่างไม่สิ้นสุดขึ้น กล่าวคือพฤติกรรมการบริโภคของคนไทยนั้นเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบริโภคนิยมมากกว่าการออม

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของการออมของครัวเรือนของประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนของประเทศไทย

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะเงินออมที่เป็นเงินฝากของครัวเรือนในระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งที่เป็นเงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากเพื่อเรียกและเงินฝากประจำ ที่ฝากไว้ในธนาคารพาณิชย์ของไทยเท่านั้น เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลเงินออมที่อยู่นอกระบบธนาคารได้และกำหนดระยะเวลาของการศึกษาในช่วงเวลา 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 – พ.ศ. 2552

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาสร้างสมการถดถอยโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ตัวแปรตามคือเงินออมในรูปเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ และตัวแปรอิสระได้แก่รายได้พึงจ่ายใช้สอย รายได้จากทรัพย์สิน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์ และอัตราเงินเฟ้อ

5. สมมติฐานการศึกษา

5.1 เงินออมในรูปของเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้พึงจ่ายใช้สอย (Disposable Personal Income)

5.2 เงินออมในรูปของเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้จากทรัพย์สิน

5.3 เงินออมในรูปของเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์

5.4 เงินออมในรูปของเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราเงินเฟ้อ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การออม ในการศึกษาี้ หมายถึงปริมาณเงินเฉพาะเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ไทยเท่านั้น

6.2 รายได้พึงจ่ายใช้สอย (Disposable Personal Income: DPI) หมายถึง รายได้ที่ครัวเรือนได้รับหลังหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

6.3 รายได้จากทรัพย์สิน (Income from Property) หมายถึง ผลประโยชน์อันเกิดจากทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ รายได้เหล่านี้จะอยู่ในรูป ค่าเช่า ดอกเบี้ย และเงินปันผล รายได้ประเภทนี้มักจะมีลักษณะเป็นรายได้ชั่วคราวมากกว่ารายได้ที่เป็นเงินเดือนและค่าจ้าง

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปและปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

7.2 เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการส่งเสริมการออมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนและพิจารณาแนวทางในการสนับสนุนการเร่งระดมเงินออม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทั่วไปของการออม

จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้ตั้งสมมติฐานว่าด้วยการบริโภคไว้ 2 ข้อคือ ประการแรก รายได้ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละครั้งนั้น จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ถ้าไม่ใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้นก็จะเก็บออมไว้ ประการที่สอง รายได้ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละครั้ง จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคและการออมเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กัน แต่ค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่เพิ่มขึ้นจะเพิ่มขึ้นเป็นอัตราส่วนน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น

คำจำกัดความของการออม

การออมสามารถจะนิยามได้ว่าเป็นการเพิ่มขึ้นของทรัพย์สินทั้งหมด หักด้วยการเพิ่มขึ้นของหนี้สินทั้งหมดหลังจากที่ได้มีการปรับค่าของบางรายการ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ (วิลเลียมสันและวอลย์กรันท์: 2531)

1. การออมเป็นความแตกต่างระหว่างรายได้กับรายจ่ายในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งสามารถหาได้จากบัญชีกำไรขาดทุน
2. การออมเป็นการเปลี่ยนแปลงสุทธิของทรัพย์สินหักด้วยหนี้สินซึ่งหาได้จากบัญชีงบดุล

เงินออม ในความหมายของรายได้ประชาชาติ คือ เงินรายได้ของประเทศที่เหลือจากการใช้จ่ายในช่วงเวลาหนึ่งปี ซึ่งโดยทั่วไปแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) เงินออมของภาคเอกชน 2) เงินออมของภาครัฐบาล และ 3) เงินออมที่อยู่ภาคการเงิน (พรเพ็ญ ภู่วิทยพันธุ์: 2540)

1) เงินออมของภาคเอกชน

ในช่วงเวลาหนึ่ง (1 ปี) รายได้ที่ภาคเอกชนได้รับในรูปแบบต่างๆ เช่น การขายผลผลิต ขายบริการ หรือรับจ้างทำงานต่างๆ เมื่อหักรายจ่ายในช่วงเวลาเดียวกันออก ส่วนของรายได้ที่เหลือจากรายจ่าย คือ เงินออมของภาคเอกชน ซึ่งแบ่งออกได้เป็นเงินออมในภาคครัวเรือนและเงินออมในภาคธุรกิจ

1.1) เงินออมในภาคครัวเรือน (Household Saving) ตามทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory) โดย ศาสตราจารย์ฟรังโก โมดิกลิอานี (Franco Modigliani) อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และริชาร์ด บรูมเบิร์ก (Richard Brumberg) ได้กำหนดให้ครัวเรือนเป็นหน่วยบริโภคของสังคม เงินออมคือส่วนของรายได้ที่เหลือจากการใช้จ่ายในปัจจุบันและเก็บไว้บริโภคในอนาคต ในการเก็บเงินออมอาจเก็บไว้ในรูปของเงินสดหรือลงทุนในทรัพย์สินทางการเงินต่างๆ เช่น ฝากธนาคารในรูปของเงินฝากประจำ ซื้อพันธบัตรรัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ ซื้อหุ้นสามัญของธุรกิจเอกชน หรือลงทุนในทรัพย์สินถาวร เช่น ที่ดิน บ้าน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ในประเทศกำลังพัฒนา ภาคครัวเรือนมักไม่ได้มีพฤติกรรมเป็นเพียงหน่วยบริโภคของสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ลงทุนด้วย โดยหน่วยผลิตเหล่านี้มักอยู่ในรูปของธุรกิจแบบครอบครัวซึ่งมีขนาดเล็ก แต่มีจำนวนมาก ในบัญชีรายได้ประชาชาติได้รวมเงินลงทุนของภาคครัวเรือนไว้เพียง 2 รายการ คือ เงินลงทุนในด้านที่อยู่อาศัย และซื้อที่ดินใหม่ ส่วนการลงทุนในรูปแบบอื่น เช่น ธุรกิจภาคครัวเรือนนั้นได้ถูกนำไปใช้รวมไว้ในการลงทุนภาคธุรกิจ

จากการสำรวจภาคครัวเรือนในหลายประเทศซึ่งรวมประเทศไทยพบว่ากลุ่มชนที่มีเงินออมมากในภาคครัวเรือน คือ กลุ่มที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวขนาดย่อมทั้งในด้านการผลิต การค้าและการบริการ สำหรับประเทศไทยนั้น ข้อมูลก่อนวิกฤติการณ์ทางการเงิน ในปี 2540 พบว่า ร้อยละ 21 ของครัวเรือนมีธุรกิจส่วนตัวโดยใช้เงินออมที่สะสมไว้ในการลงทุนไม่ใช่จากสินเชื่อ ส่วนประกอบการส่วนตัวด้านการผลิตภาคเกษตร เช่น ชาวไร่ ชาวนา ส่วนใหญ่มักเป็นผู้ยากจนและมีเงินอมน้อย แต่เนื่องจากครัวเรือนที่มีพฤติกรรมในด้านการลงทุนมีจำนวนไม่มาก ในทางทฤษฎีภาคครัวเรือนจึงยังคงถูกสมมติให้เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้ออมโดยไม่ลงทุน

1.2) เงินออมในภาคธุรกิจ (Private Corporate Savings) สำหรับธุรกิจเอกชนที่มีใช้สถาบันการเงิน ส่วนที่เหลือของรายรับภายหลังหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ออก คือกำไรสุทธิของธุรกิจ ส่วนหนึ่งของกำไรจะถูกนำไปจัดสรรให้แก่ผู้ถือหุ้นในรูปของเงินปันผล กำไรส่วนที่เหลือจากการจัดสรรแล้วก็คือ กำไรสะสม ธุรกิจอาจนำกำไรสะสมนี้ไปลงทุนต่อหรือคงไว้ในรูปของกำไรสะสม กำไรสะสมก็คือเงินออมของภาคธุรกิจนั่นเอง กำไรสะสมนี้อาจอยู่ในรูปของเงินฝากธนาคาร หรือทรัพย์สินทางการเงิน ซึ่งสามารถเปลี่ยนสภาพเป็นเงินสดได้เร็ว เช่น หุ้นสามัญ พันธบัตร ในทาง

ทฤษฎีมักสมมติให้ภาคธุรกิจเอกชนเป็นผู้ใช้เงินออมมากกว่าเงินที่คนเก็บสะสมได้ โดยส่วนเกินนี้จะได้จากเงินออมของภาคครัวเรือน

2) เงินออมของภาครัฐบาล (Public Savings)

เงินออมของรัฐบาล หมายถึง เงินรายรับจากภาษีอากรของรัฐบาลที่หักค่าใช้จ่ายออกแล้ว เงินส่วนนี้เรียกว่าเงินคงคลัง ในกรณีที่รัฐบาลมีรายรับน้อยกว่ารายจ่าย รัฐบาลสามารถกู้ยืมเงินออมจากภาคเอกชนมาใช้จ่ายในรูปการขายตราสาร เช่น หุ้นกู้ พันธบัตร เงินออมของภาคเอกชนที่รัฐดึงดูเข้าไปก็จะถูกนำไปใช้จ่ายในภาครัฐบาลทำให้เงินออมที่มีไว้เพื่อการใช้จ่ายในรูปของการบริโภคและการลงทุนสำหรับภาคเอกชนน้อยลง

3) เงินออมของภาคการเงิน (Financial Sector Savings)

ภาคการเงินประกอบด้วยสถาบันการเงินทั้งของภาครัฐและเอกชน เช่น ธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไร่รับจำนำ เป็นต้น เงินออมในส่วนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับเงินออมในภาคธุรกิจเอกชน จะแตกต่างกันในกระบวนการของการคำนวณ ถ้าใครสะสมซึ่งคือเงินออมนั่นเอง สถาบันการเงินจะต้องนำกำไร/ขาดทุนที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ (กรณีกำไร) และเป็นรายจ่าย (กรณีขาดทุน) ด้วย ส่วนกระบวนการคิดกำไรสะสมธุรกิจธรรมดาไม่ต้องคำนวณถึงส่วนต่างที่เกิดจากอัตราแลกเปลี่ยน

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการออม

1. เพื่อไว้ใช้จ่ายในอนาคตยามชรา เป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุดในการเก็บออมของคนทั่วไป ซึ่งรู้ดีว่าในยามชราแล้วรายได้จากการทำมาหาเลี้ยงชีพจะต้องลดลงหรืออาจจะหมดไป
2. เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ยามฉุกเฉินคือยามที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันมาก่อนซึ่งจำเป็นจะต้องใช้จ่ายอย่างกะทันหัน เช่น การประสบอุบัติเหตุ การเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น
3. เพื่อไว้ใช้จ่ายสำหรับการศึกษา การเก็บออมไว้เพื่อการศึกษาในอนาคตจะเป็นการศึกษาสำหรับตนเองหรือสำหรับบุตรหลานก็ได้ โดยผู้ที่วางแผนชีวิตที่ดีจะต้องพยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถด้วยการพยายามให้มีการศึกษาสูงขึ้น ทั้งของตนเองและบุตรหลาน
4. เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยสี่ที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต สำหรับผู้ที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
5. เพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น กรณีของชาวไร่ ชาวนา
6. เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อสินค้าถาวรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการครองชีพ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน รถยนต์ เครื่องเสียง เป็นต้น

7. เพื่อให้ได้มาสำหรับหลักประกันบางอย่าง ในที่นี้ได้แก่การประกันชีวิต ประกันภัย ประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น

8. เพื่อหาผลประโยชน์และรายได้ อันได้แก่ผลตอบแทนที่จะได้จากการออม เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล เป็นต้น

9. เพื่อจัดตั้งธุรกิจ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลอีกประการหนึ่งในการเก็บออมของครัวเรือน เพราะเชื่อว่าการประกอบธุรกิจจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ทำธุรกิจดีขึ้น เมื่อผู้ใดมีคู่ทาง จะประกอบธุรกิจได้ก็ย่อมพยายามที่จะทำ โดยปัจจัยที่สำคัญในการประกอบธุรกิจก็คือ เงินทุน

10. เพื่อใช้จ่ายในการซื้อเครื่องประดับ อาจเป็นเหตุผลในการออมอย่างหนึ่งของผู้มีรสนิยมในการประดับประดาเครื่องแต่งกาย โดยถ้าเมื่อใดที่อยู่ในฐานะจะออมได้ ผู้มีรสนิยมดังกล่าวจะออมไว้เพื่อการนี้

11. เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมทางด้านสังคม ซึ่งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม เช่น การใช้จ่ายของขวัญวันเกิด แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

12. เพื่อเก็บไว้เป็นมรดกของบุตรหลานในอนาคตเพื่อไว้ใช้จ่ายในกิจกรรมอื่นๆ เช่น การออมไว้เพื่อใช้จ่ายในการสมรส เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อทำบุญ เป็นต้น

ปัจจัยที่กำหนดการออม

ปัจจัยที่กำหนดการออมมีดังนี้

1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

1.1) รายได้ รายได้ที่กำหนดการออมนั้นมี 2 รูปแบบดังนี้

(1) ระดับรายได้ หมายถึง ขนาดหรือจำนวนรายได้ที่มีผลกระทบต่อกรออมในทิศทางเดียวกัน นั่นคือการออมจะเพิ่มขึ้นเมื่อระดับของรายได้ดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้น (1) รายได้ระยะสั้นหรือในปัจจุบันเกิดขึ้นในระยะเดียวกับการออม (2) รายได้ระยะยาว อาจอยู่ในรูปรายได้ตลอดอายุขัย รายได้เปรียบเทียบกับกลุ่มในสังคม รายได้ในอดีต รายได้ถาวร (อาจจะหมายถึงรายได้สูงสุดในระยะก่อนก็ได้) รายได้ที่เป็นตัวเงิน รายได้ชั่วคราว และรายได้ซึ่งสามารถใช้จ่ายได้จริงหลังการหักภาษีแล้ว

(2) รายได้ต่อหน่วย ได้แก่ รายได้ต่อหัว และรายได้สุทธิที่แท้จริงต่อหัว รายได้ดังกล่าวนี้ก็จะมผลต่อการออมในทิศทางเดียวกัน

1.2) ทรัพย์สิน เป็นปัจจัยที่สำคัญชนิดหนึ่งในการกำหนดขนาดการออม โดยบุคคลหรือระบบเศรษฐกิจที่มีปริมาณการสะสมทรัพย์สินไว้สูง จะมีความสามารถในการออมสูง

ตามไปด้วย โดยทรัพย์สินที่กำหนดการออมนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น ทรัพย์สินสุทธิทั้งหมด ทรัพย์สินสภาพคล่อง ทรัพย์สินสภาพคล่องต่อหัว และ ทรัพย์สินสภาพคล่องต่อรายได้

1.3) ลักษณะการกระจายรายได้ในกลุ่มชน มีผลต่อการออมเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงขึ้นย่อมจะมีการออมสูงขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการกระจายรายได้ก็ย่อมจะมีการออมเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของการกระจายรายได้

1.4) ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อขนาดของการออม นั่นคือ เมื่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ปริมาณการออมก็จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน

1.5) อัตราดอกเบี้ยและผลตอบแทน เป็นที่เชื่อกันว่าเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการออม โดยเฉพาะการออมที่สถาบันการเงินต่างๆ พบว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ปริมาณการออมจะเพิ่มขึ้น ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยหลายประเภทจะเป็นตัวแปรในการกำหนดการออมในสถาบันการเงิน เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ยของตัวสัญญาใช้เงินของบริษัท เงินทุน ส่วนอัตราผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ก็มีอิทธิพลต่อการออมในลักษณะที่คล้ายคลึงกับอัตราดอกเบี้ย นั่นคือ เมื่ออัตราผลตอบแทน เช่น อัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล อัตราผลตอบแทนจากหุ้นประเภทต่างๆ สูงขึ้น การออมในรูปหลักทรัพย์ดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม บางครั้งอาจมีข้อโต้แย้งว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยและอัตราผลตอบแทนสูงขึ้น รายได้ในรูปอัตราดอกเบี้ยและอัตราผลตอบแทนสูงขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้น โดยที่อาจมีผลที่ทำให้การออมจะลดลง

1.6) ระดับราคาหรือภาวะเงินเฟ้อ มีความสำคัญต่อปริมาณการออมเช่นกัน ทั้งนี้เพราะการที่ระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้นจะทำให้ประชาชนต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อรักษาระดับการบริโภคของตนไว้ จึงเป็นผลให้การออมลดลง สำหรับระดับราคาที่มีอิทธิพลต่อการออม ได้แก่ ระดับราคาสินค้าทั่วไป ระดับราคาสินค้าจำเป็นต่อการครองชีพ การคาดคะเนราคาหรือภาวะเงินเฟ้อในอนาคต ถ้ามีการคาดคะเนว่าจะเกิดเงินเฟ้อขึ้น จะทำให้มีการบริโภคลดลงเพิ่มขึ้น จนทำให้การออมลดลง

1.7) การบริโภค อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยโดยตรงที่กำหนดการออม เพราะถ้าบริโภคเพิ่มขึ้น การออมจะลดลง สำหรับการบริโภคที่มีอิทธิพลต่อการออมได้คือ การบริโภคในปัจจุบัน การบริโภคในอดีตอาจมีผลต่อการออมในปัจจุบันได้ เนื่องจากเงินที่เหลือจากการบริโภคในอดีตจะกลายเป็นการออมในปัจจุบัน

1.8) ภาษี อาจจะมีอิทธิพลต่อการออมได้ เพราะการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น จะทำให้รายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริงของประชาชนจะลดน้อยลง การออมจึงลดลงตามไปด้วย และภาษีที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการออมก็คือ ภาษีทางตรงและภาษีดอกเบี้ยและเงินปันผล

2) ปัจจัยทางสังคม

เป็นปัจจัยที่ยอมรับว่ามีอิทธิพลต่อการออมไม่น้อยไปกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการออมของครัวเรือนคือปัจจัยทางสังคม โดยปัจจัยทางสังคมที่เชื่อกันว่ามีอิทธิพลต่อการออมคือ

2.1) จำนวนผู้มีเงินได้ในครอบครัว จะเป็นตัวกำหนดว่าครัวเรือนจะออมได้หรือไม่ ถ้าจำนวนผู้มีเงินได้ในครอบครัวสูง โอกาสที่จะออมย่อมเป็นไปได้มากกว่าครอบครัวที่มีจำนวนผู้มีเงินได้น้อย

2.2) รสนิยมในการบริโภค จะมีอิทธิพลต่อการออมมากเนื่องจากถ้าบริโภคมากก็ จะอมน้อย

2.3) อายุ จะมีอิทธิพลต่อการออมตามทฤษฎีการบริโภคตามช่วงอายุขัย นั่นคือ ผู้มีอายุในวัยกลางคนจะมีการออมสูงกว่าในวัยต้นและวัยบั้นปลายของชีวิต

2.4) การศึกษาเชื่อว่าจะมีผลต่อการออมโดยทั่วไป ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะออมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมีรายได้สูงกว่า หรือเป็นผู้ที่เข้าใจในความสำคัญของการออมมากกว่า

2.5) อาชีพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการออม เพราะนอกจากความต่างกันของอาชีพจะทำให้เกิดความต่างกันในเรื่องของรายได้แล้ว ลักษณะของอาชีพบางอาชีพก็จำเป็นต้องมีการออม ไปในตัว

2.6) ขนาดของครัวเรือน จะมีผลต่อการออม โดยครัวเรือนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกในการดูแลมาก การออมก็จะน้อย

2.7) ธรรมเนียมในบ้านและที่ดิน เป็นสาเหตุหนึ่งที่กระทบต่อการออม เพราะผู้ที่มีสิทธิในบ้านและที่ดินเรียบร้อยแล้วย่อมอยู่ในฐานะที่จะเก็บออมได้ดีกว่าผู้ที่ยังเป็นหนี้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

2.8) สภาพภูมิศาสตร์และเขตที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการออม ที่ตั้งสถาบันการออมเพราะความสะดวกจะมีผลต่อการออม ฉะนั้นแหล่งที่อยู่อาศัย ความสะดวกต่อการไปยังแหล่งออมก็จะทำให้การออมก็เพิ่มขึ้นได้

2.9) ความพร้อมของสถาบันการออม ที่ให้ความสะดวกทั้งระบบการออมและการติดต่อจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการออม

2.10) การโฆษณาและสิ่งจูงใจ เป็นผลให้ผู้ออมตื่นตัวและมีความต้องการที่จะออมมากขึ้น ตามแรงโฆษณาและสิ่งจูงใจ

แหล่งที่มาของการออม

ทางเศรษฐศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นถึงแหล่งต่างๆ ที่เป็นไปได้ของการออมภายในประเทศของเอกชน (อูคม โปพี: 2536) ในประเทศที่กำลังพัฒนา คือ

1. การยอมเสียสละทรัพยากรของคนจากการบริโภคในปัจจุบันส่วนหนึ่ง และใช้ทรัพยากรนั้นไปในการสะสมทุนเพื่อการผลิตในอนาคต ซึ่งทรัพยากรที่มาจากภาระเว้นการบริโภคในปัจจุบันคือการออม
2. การโยกย้ายแรงงานที่ว่างงานและที่ทำงานต่ำระดับเข้ามาในภาคเศรษฐกิจที่มีผลิตภาพซึ่งก็ทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้นและความเป็นไปได้ในการออมจะมีมากขึ้น
3. การออกพันธบัตรในระยะยาวที่ไม่สามารถเปลี่ยนมือกันได้ของรัฐบาลแล้วก็นำเงินทุนไปใช้ในโครงการลงทุนของชาติ โดยอาศัยการออมของภาคเอกชน
4. การควบคุมสินค้านำเข้าให้รัดกุมยิ่งขึ้นก็สามารถลดปริมาณสินค้านำเข้าที่ใช้ในการบริโภคที่ไม่จำเป็นลงและทำให้ปริมาณการออมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ภาษีและการกีดกันต่างประเทศก็อาจจะเป็นแหล่งที่มาของการออม หรือการสะสมทุนอีกทางหนึ่ง

รูปแบบการออม

1. รูปแบบการออมของครัวเรือน

การออมนั้นมิได้หมายความว่าเฉพาะรายได้ที่เป็นตัวเงินซึ่งเป็นส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในการบริโภคเท่านั้น แต่รายได้ส่วนที่เหลือนั้นอาจจะเก็บออมในรูปของทรัพย์สินต่างๆ ได้ ซึ่งถ้าจำแนกตามกองบัญชีรายได้ประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รูปแบบการออมจะมีดังนี้ (วิไลลักษณ์ และวลัยภรณ์: 2531)

1.1) การออมในรูปทรัพย์สินถาวร เป็นการออมโดยการนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคไปใช้จ่ายโดยการซื้อทรัพย์สินถาวร (Real Assets) มาถือไว้ โดยเป้าหมายในการถือทรัพย์สินถาวรดังกล่าวอาจจะแตกต่างกันไป บ้างก็ถือไว้เพราะความจำเป็น บ้างก็ถือไว้เป็นหลักประกันในอนาคต บ้างก็ถือไว้เพื่อป้องกันการลดค่าเงิน สำหรับชนิดของทรัพย์สินถาวรที่ครัวเรือนนิยมถือไว้ ได้แก่

1.1.1 ที่ดิน ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่นิยมถือไว้เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง โดยคาดว่ามูลค่าของทรัพย์สินนี้จะเพิ่มขึ้นในอนาคตและจะเพิ่มเป็นหลักประกันความมั่นคงของครัวเรือนด้วย

1.1.2 อาคารและสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะการออมอย่างหนึ่งซึ่งครัวเรือนทั่วไปมักจะกระทำ กล่าวคือ เมื่อมีรายได้เกินกว่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ก็จะนำรายได้ส่วนที่เหลือ

ไปซื้อที่อยู่อาศัย โดยอาจจะซื้อเป็นเงินสดหรือผ่อนชำระก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้ออมจะมีเงินออมมากน้อยเท่าใด

1.1.3 ทรัพย์สินประเภททุนที่ใช้ในการผลิต การซื้อทรัพย์สินประเภททุน (Capital Goods) เช่น เครื่องจักร เครื่องมือต่างๆ สำหรับการผลิตนั้น อาจถือได้ว่าเป็นการออม อย่างหนึ่ง เพราะรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคเมื่อนำมาซื้อทรัพย์สินดังกล่าวไว้ก็เท่ากับเป็นการสะสมการออมไว้ประเภทหนึ่งเช่นกัน

1.1.4 การเพิ่มขึ้นของสินค้าคงเหลือ อาจจัดได้ว่าเป็นการออมเช่นกัน เนื่องจากจำนวนของสินค้าคงเหลือก็คือส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้ใช้จ่ายนั่นเอง

1.1.5 การซื้อโลหะมีค่าและ อัญมณี

ทั้งนี้มูลค่าของการออมในรูปของทรัพย์สินถาวรที่จะนำมาใช้ในการคำนวณจะต้องหักค่าเสื่อมราคาออกด้วย

1.2) การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงิน ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการออมก็คือ การถือไว้เป็นสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Assets) โดยเหตุผลของการออมไว้ในรูปสินทรัพย์ทางการเงินจะแตกต่างกันออกไป เช่น สินทรัพย์ทางการเงินที่มีสภาพคล่องสูงสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดง่าย ให้ผลตอบแทนสูงและมีความเสี่ยงน้อย ฯลฯ ซึ่งการออมในลักษณะนี้ทำได้หลายวิธี คือ

1.2.1 การออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินในระบบ หมายถึง การออมโดยการถือสินทรัพย์ทางการเงินที่สร้างขึ้นภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายคุ้มครองอยู่ รูปแบบของการออมประเภทนี้ได้แก่

- เงินสดในมือ
- เงินฝากที่สถาบันการเงินต่างๆ เช่น เงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ สหกรณ์ออมทรัพย์ ฯลฯ
- การซื้อหลักทรัพย์ทางการเงินต่างๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน เช่น ตั๋วเงินคลัง ตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วการค้า พันธบัตร หุ้นสามัญ หุ้นกู้ สลากออมสิน ฯลฯ
- การให้กู้ยืม ซึ่งมีสัญญาเงินกู้ถูกต้องตามกฎหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- เบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันชีวิตและกองทุนเลี้ยงชีพของหน่วยงานต่างๆ
- การออมอื่นๆ เช่น เงินค่าหุ้นสมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น

1.2.2 การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงินนอกระบบ ซึ่งหมายถึงการถือทรัพย์สินทางการเงินที่ไม่อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย หรือกฎหมายจะคุ้มครองไปถึงได้ยาก การออมในรูปแบบดังกล่าว ได้แก่

- การเล่นแชร์
- การให้กู้ยืมเป็นการส่วนตัวโดยไม่มีสัญญากู้ยืม
- การลดลงของหนี้สินของครัวเรือนถือได้ว่าเป็นการออมอีกรูปแบบหนึ่ง

โดยผู้ออมจะนำเงินออมไปจ่ายชำระหนี้ นอกจากนี้รายจ่ายเพื่อการซ่อมแซมรักษาทรัพย์สิน ถือว่าเป็นรูปแบบการออมอย่างหนึ่งด้วยเพราะค่าซ่อมแซมดังกล่าวจะต้องนำมาจากส่วนหนึ่งของการออม

2. รูปแบบการออมในประเทศที่กำลังพัฒนา

รูปแบบการออมในประเทศที่กำลังพัฒนาโดยทั่วไปมักมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การซื้อทองคำ ประชาชนจำนวนมากในประเทศที่กำลังพัฒนาไม่มีความเชื่อถือในระบบธนาคารและมักจะสะสมการออมไว้ในรูปทองคำรูปพรรณเพื่อเป็นเครื่องประดับและขณะเดียวกันก็สามารถขายเป็นเงินสดเมื่อมีความจำเป็นต้องการเงิน

2. การซื้อที่ดิน ที่เป็นแหล่งที่มาพื้นฐานของทรัพย์สิน และประชาชนใช้ทรัพยากรส่วนเกิน เพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินเพิ่มขึ้น ที่ดินเป็นทรัพย์สินค่อนข้างปลอดภัย ที่ดินจะไม่เสื่อมค่าลงที่ดินจะมีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และสามารถขายต่อได้ง่าย แต่การเก็งกำไรจากที่ดินหรือทองคำนั้นมิได้ก่อให้เกิดผลิตภาพแก่ประเทศชาติแต่ประการใด

3. การเพิ่มสมรรถภาพในการผลิตของประเทศ ได้แก่การซ่อมแซมหรือการปรับปรุงบ้านเรือน ไร่นา หรือธุรกิจ การปรับระดับที่ดิน การสร้างโรงนา การซ่อมแซมเครื่องสูบน้ำ การเลี้ยงโคและกระบือเพื่อเอาไว้ใช้งาน สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือรูปแบบการลงทุนซึ่งสนับสนุนโดยการออม

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการออม

ในทางทฤษฎี การออมก็คือส่วนแตกต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายเพื่อการบริโภคของประชาชน ดังนั้นในการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการออมจึงได้อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคเป็นหลักในการอธิบาย ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคและการออมดังนี้

2.1 ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory)

ทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) เชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ตั้งใจไว้ของครัวเรือนในงวดเวลาหนึ่งจะถูกกำหนดโดยระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้น โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้รายได้ดังกล่าวควรเป็นรายได้ประชาชาติสุทธิหลังหักภาษีแล้ว (เป็นรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง) อาจเขียนในรูปของสมการแสดงความสัมพันธ์แบบง่าย ๆ ของการบริโภคได้ ดังนี้

$$C = a + bY; \quad \dots\dots\dots(2.1)$$

โดยที่ $a : a > 0; 0 < b < 1$

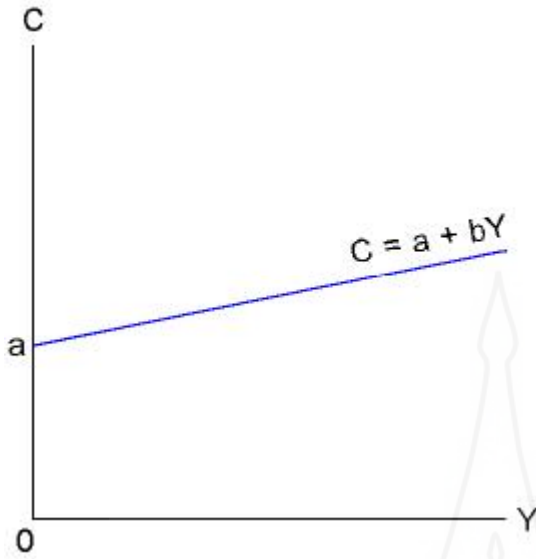
C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

a คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในขณะที่ยังไม่มีรายได้ (Autonomous Consumption Expenditure) แม้ว่าบุคคลจะไม่มีรายได้ ($Y=0$) แต่จำเป็นต้องบริโภคเพื่อประทังชีพ

b คือ ค่าสัมประสิทธิ์ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume หรือ MPC)

Y คือ ระดับรายได้สุทธิ หรือ รายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง

สามารถนำสมการ (2.1) มาวาดเป็นกราฟเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 เส้นการบริโภค

จากสมการ (1) นำมาหารด้วย Y ตลอดจะได้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค ตามสมการ

$$\frac{C}{Y} = \frac{a}{Y} + b \quad \dots\dots\dots(2.2)$$

ในที่นี้ $\frac{C}{Y}$ คือ ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (Average Propensity to Consume: APC) หมายถึง รายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง 1 หน่วย จะถูกจัดสรรไปเพื่อการบริโภค เท่ากับ $\frac{C}{Y}$ หน่วย

และจากสมการ (2.1) หากพิจารณาเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้น (Δ) คือเมื่อระดับรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริงเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ ΔY จะทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปด้วยเท่ากับ ΔC ดังนั้น จะได้ว่า

$$\Delta C = b\Delta Y$$

$$\frac{\Delta C}{\Delta Y} = b \quad \dots\dots\dots(2.3)$$

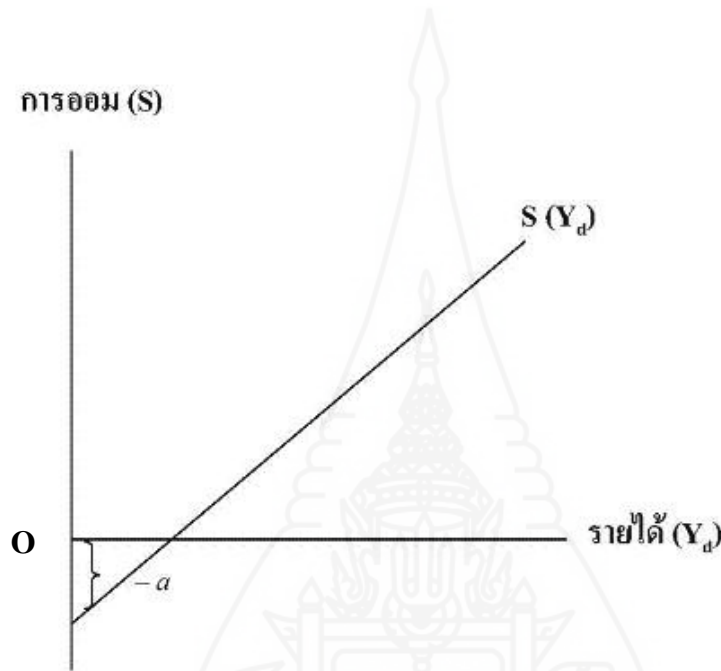
ในที่นี้ $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$ คือ ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume: MPC) เป็นค่าความชันในสมการ (1) นั่นเอง ดังนั้น ค่าของ MPC จึงมีค่ามากกว่าศูนย์ แต่น้อยกว่า 1 ($0 < MPC < 1$)

ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory) อธิบายว่า โดยปกติแล้วคนจะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นเท่ารายได้ที่ได้รับเพิ่มขึ้น ฉะนั้น เมื่อระดับรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ช่องว่างระหว่างรายได้กับการบริโภคว่างขึ้น และช่องว่างดังกล่าวนี้ก็คือการออมนั่นเอง เพราะส่วนต่างระหว่างรายได้กับการบริโภคก็คือการออม แนวคิดดังกล่าวของเคนส์ จึงสรุปได้ว่า เมื่อบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้น การออมก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนของรายได้ อธิบายได้จากสมการ

$$\begin{aligned}
 C &= a + bY_d \\
 Y_d &= Y - T \\
 \text{เมื่อ } C &= \text{การบริโภคที่แท้จริง} \\
 Y_d &= \text{รายได้สุทธิที่สามารถใช้จ่ายได้จริง} \\
 b &= \text{ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคได้จาก } \frac{\Delta C}{\Delta Y} \text{ คือ ค่า MPC} \\
 &\quad \text{(Marginal Propensity to Consume)} \\
 a &= \text{การบริโภคโดยอัตโนมัติ} \\
 Y &= \text{รายได้ทั้งหมด} \\
 T &= \text{ภาษีที่บุคคลต้องจ่าย} \\
 \text{เมื่อ } S &= \text{การออม} \\
 \text{ดังนั้น } S &= Y_d - C \\
 &= Y_d - (a + bY_d) = -a + (1 - b)Y_d \\
 \text{หรือ } APS &= \frac{S}{Y_d} = \frac{-a}{Y_d} + (1 - b) \\
 MPS &= \frac{\Delta S}{\Delta Y_d} = (1 - b)
 \end{aligned}$$

จากสมการการออม (S) ขึ้นอยู่กับรายได้มีค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save: MPS) เท่ากับ 1-b และค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average

Propensity to Save: APS) คือ $\frac{S}{Y_d}$ เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะเพิ่มขึ้น โดยค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมจะน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม เส้นการออมจะมีลักษณะดังนี้

ภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ของการออมกับรายได้

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อบุคคลแต่ละบุคคลมีระดับรายได้เพิ่มขึ้น บุคคลจะมีการบริโภคที่สูงขึ้นแต่สัดส่วนการบริโภคเพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่าสัดส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้น และเมื่อระดับรายได้ของบุคคลสูงขึ้น บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนต่อรายได้ลดลงหรือค่า APC ลดลง นั่นหมายถึงสัดส่วนการออมที่มีต่อรายได้หรือค่า APS เพิ่มขึ้น นั่นคือเมื่อมีระดับรายได้สูงขึ้นบุคคลจะมีแนวโน้มออมมากขึ้น แต่ในทางตรงข้ามถ้าระดับรายได้ต่ำ หรือลดลง บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้สูงขึ้นหรือค่า APC สูงขึ้น นั่นคือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะออมน้อยลงเมื่อมีระดับรายได้ต่ำลง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ณ ระดับรายได้ที่ต่ำนั้น การบริโภคปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตัวเอง และครอบครัวย่อมมีความสำคัญและจำเป็นมากกว่าการออม กล่าวคือ บุคคลจะออมมากขึ้น ก็ต่อเมื่อตนเองและครอบครัวมีปัจจัยพื้นฐานอย่างเพียงพอแล้ว

2.2 ทฤษฎีรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Theory)

เป็นไปตามแนวคิดของ เจมส์ เอส ดิวเซนเบอร์รี่ (James S. Duesenberry) ซึ่งเชื่อว่า ผู้บริโภคแต่ละคนจะบริโภคโดยมิได้คำนึงถึงระดับรายได้สมบูรณ์ แต่จะคำนึงถึงรายได้เปรียบเทียบ โดยรายได้เปรียบเทียบในความหมายนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) พิจารณาตามกลุ่มในสังคม รายได้เปรียบเทียบก็คือ รายได้ที่นำมาเปรียบเทียบกับ รายได้ของกลุ่มบุคคลในสังคมเดียวกัน ฉะนั้นผู้บริโภคคนใดคนหนึ่งจะบริโภคในระดับใดมักจะ คล้อยตามการบริโภคในกลุ่มของสังคมที่ตนอยู่ หรือเท่ากับบริโภคคล้อยตามระดับรายได้ของกลุ่ม ในสังคม โดยผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่มในสังคม สัดส่วนการบริโภคต่อรายได้ของตนเองหรือความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย ($\frac{C}{Y}$) จะมีค่าสูง เนื่องจากการพยายามที่จะรักษาระดับการบริโภคของตนเองให้ใกล้เคียงคนอื่นๆ ในสังคม หรืออาจพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่าผู้ที่มี รายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่มในสังคมย่อมจะมีการออมน้อยเพราะบริโภคเป็นสัดส่วนสูงเมื่อ เทียบกับรายได้ ส่วนบุคคลที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยในสังคมมักจะมีแนวโน้มเอียงในการ บริโภคเฉลี่ยต่ำ เพราะระดับการบริโภคที่ใกล้เคียงกับคนอื่นๆ ในสังคมเป็นสัดส่วนที่ไม่สูงเมื่อ เทียบกับรายได้ของตน หรือนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยในสังคมย่อมจะมี การออมสูงนั่นเอง

2) พิจารณาตามระยะเวลา รายได้เปรียบเทียบคือการคิดสัดส่วนของรายได้ปัจจุบัน เปรียบเทียบกับรายได้ในอดีต โดย Duesenberry เชื่อว่าผู้บริโภคแต่ละคนจะมีความเคยชินกับการ บริโภคในอดีต นั่นคือ เขาจะบริโภคในปัจจุบันเหมือนเช่นเคยเป็นมาในอดีต ดังนั้น ถ้าผู้บริโภคคน ใดที่รายได้ปัจจุบันต่ำกว่ารายได้ในอดีตความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยหรือสัดส่วนของการ บริโภคต่อรายได้ปัจจุบัน ($\frac{C}{Y}$) จะมีค่าสูงเนื่องจากความต้องการพยายามรักษาระดับการบริโภคให้ คงเดิม หรือนั่นก็คือสัดส่วนของการออมต่อรายได้ ($\frac{S}{Y}$) ก็จะมีค่าต่ำ ในทำนองเดียวกันถ้าผู้บริโภค คนใดมีรายได้ปัจจุบันสูงกว่ารายได้ในอดีต ความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ยหรือสัดส่วนของการ บริโภคต่อรายได้ปัจจุบันจะมีค่าต่ำ นั่นคือ สัดส่วนของการออมต่อรายได้ก็จะมีค่าสูง ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าวอาจพิจารณาได้จากสมการการออมของ Duesenberry ที่อธิบายไว้ดังนี้

$$\frac{S}{Y} = a_0 + a_1 \frac{Y}{Y-1}$$

เมื่อ S = การออม

Y = รายได้สุทธิที่ใช้จ่ายจริงในปัจจุบัน

$Y-1$	=	รายได้สุทธิที่ใช้จ่ายจริงที่สูงสุดในอดีต
a_0	=	ค่า intercept หรือ การออมเมื่อไม่มีรายได้
a_1	=	สัดส่วนของรายได้เปรียบเทียบที่มีผลต่อแนวโน้มของการออมเฉลี่ย

จากสมการข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนการออมต่อรายได้จะเพิ่มขึ้นก็ต่อเมื่อรายได้ปัจจุบันเปรียบเทียบกับรายได้สูงสุดในอดีตเพิ่มขึ้นและสัดส่วนการออมต่อรายได้จะลดลงก็ต่อเมื่อรายได้ปัจจุบันเปรียบเทียบกับรายได้สูงสุดในอดีตมีค่าลดลง ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการออมได้อีกอย่างหนึ่งก็คือรายได้เปรียบเทียบระหว่างปัจจุบันและในอดีตดังที่ Duesenberry อธิบายข้างต้น

2.3 ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Theory)

เป็นทฤษฎีตามแนวคิดของ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) ซึ่งมีสาระสำคัญคือองค์ประกอบของรายได้และการบริโภคในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ ส่วนที่เป็นลักษณะถาวรและส่วนที่เป็นลักษณะชั่วคราวหรือเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 Y &= Y_p + Y_t \\
 C &= C_p + C_t \\
 \text{เมื่อ } Y &= \text{รายได้ที่ได้รับ} \\
 Y_p &= \text{รายได้ถาวร} \\
 Y_t &= \text{รายได้ชั่วคราว} \\
 C &= \text{การบริโภคที่เกิดขึ้นจริง} \\
 C_p &= \text{การบริโภคถาวร} \\
 C_t &= \text{การบริโภคชั่วคราว}
 \end{aligned}$$

โดย Friedman มีความคิดเห็นว่ารายได้ถาวรคือ รายได้ที่ครัวเรือนนำมาใช้จ่ายในการบริโภคได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะความมั่นคง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องไปถึงรายได้ที่จะได้รับในอนาคตด้วย ดังนั้นรายได้ถาวรจึงถือว่าเป็นรายได้ในระยะยาว ซึ่งก็น่าจะนับรายได้ที่เป็นเงินเดือนเป็นรายได้ถาวร ส่วนรายได้ชั่วคราว คือรายได้ที่เกิดขึ้นโดยมิได้นึกฝัน มีลักษณะไม่

แน่นอน รายได้ชั่วคราวจะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ ดังนั้น รายได้ชั่วคราวจึงเป็นตัวแปรที่แสดงถึงความไม่แน่นอนของรายได้ในปัจจุบันที่เบี่ยงเบนไปจากรายได้ระยะยาว สำหรับการบริโภคก็เช่นกัน การบริโภคถาวรเป็นการบริโภคที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นระยะยาว ส่วนการบริโภคชั่วคราวก็เป็นการบริโภคที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันและไม่แน่นอนเช่นเดียวกับรายได้ชั่วคราว

ความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการบริโภคกับรายได้จะอยู่ที่ส่วนประกอบถาวรนั่นคือการบริโภคถาวรจะเป็นสัดส่วนกับรายได้ถาวรโดยตัวแปรประเภทชั่วคราวจะไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรถาวรเลย เช่น Y_t จะไม่มีความสัมพันธ์กับ Y_p และ C_t ก็เป็นตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับ Y_p และ C_t หรือแม้แต่ Y_t เอง นั่นหมายถึงแนวโน้มของการบริโภคชั่วคราวจากรายได้จะมีค่าเป็นศูนย์

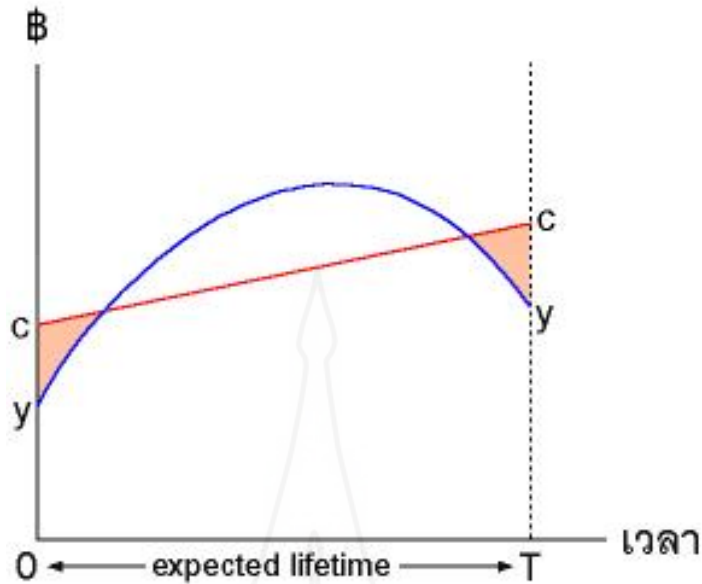
จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้างต้น สามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการออมได้ โดยจากพฤติกรรมในการบริโภคข้างต้นจะกำหนดพฤติกรรมในการออม คือ การออมจะเกิดจากกำหนดของตัวแปร 2 ตัว คือ รายได้ถาวร และรายได้ชั่วคราว

2.4 ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Theory)

ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้นโดย ศาสตราจารย์ฟรังโก โมดิกลีอานี (Franco Modigliani) ร่วมกับลูกศิษย์ของเขาอีก 2 คน คือ อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และริชาร์ด บรูมเบิร์ก (Richard Brumberg) ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1954

ตามแนวคิดนี้ไม่เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้นตามแนวความคิดของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ แต่จะขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มากกว่า

หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในตลอดช่วงอายุขัยที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆ ดังภาพ

ภาพที่ 2.3 การกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิต

จะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น yy ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัยโดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเป็นไปตามเส้น cc เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น yy และ cc แล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงมีพฤติกรรมเป็นผู้ก่อหนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถชดใช้หนี้เดิมได้ และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต นั่นคือ คราวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลอายุน้อยหรืออยู่ในวัยสูงอายุจะมีค่า APC สูง ในขณะที่คราวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลในวัยกลางคนจะมีค่า APC ต่ำ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการตัดสินใจเพื่อการบริโภคของคราวเรือนแล้ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันในงวดเวลานั้นของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตซึ่งเป็นค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับรายได้คาดคะเนตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของคราวเรือน สามารถเขียนในรูปของสมการแสดงความสัมพันธ์ในการบริโภค ได้ดังนี้

$$C_t = a(PV_t) ; 0 < a < 1 \dots\dots\dots(2.4)$$

- C_t คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาที่ t
- PV_t คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่ t ของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิต
- a คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของสมการที่แสดงถึงสัดส่วนของมูลค่าปัจจุบันของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตที่ครัวเรือนนำมาใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

และจากการที่รายได้ที่จะได้รับตลอดช่วงชีวิตสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ รายได้จากการทำงาน (Labour Income: Y^L) และ รายได้จากทรัพย์สิน (Property Income: Y^P) ดังนั้น ถ้าต้องการหามูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่ 0 ของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิต จะหาได้ดังนี้

$$PV_0 = \sum_0^T (Y_t^L / (1+r)^t) + \sum_0^T (Y_t^P / (1+r)^t) \dots\dots\dots(2.5)$$

PV_0 คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่ 0 ของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิต

T คือ จำนวนปีที่บุคคลคาดว่าจะมีชีวิตอยู่

Y_t^L คือ รายได้ในแต่ละปีโดยเฉลี่ย

Y_t^P คือ รายได้จากทรัพย์สินในแต่ละปีโดยเฉลี่ย

r คือ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

$\sum_0^T (Y_t^L / (1+r)^t)$ คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่ 0 ของรายได้ที่เกิดจากการทำงาน มูลค่านี้จะเท่ากับรายได้ที่เกิดขึ้นในงวดเวลาที่ 0 รวมกับรายได้ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในงวดเวลาที่เหลือ

$\sum_0^T (Y_t^P / (1+r)^t)$ คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่ 0 ของรายได้ที่เกิดจากทรัพย์สิน ซึ่งหากตลาดหลักทรัพย์เป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพ มูลค่านี้จะเท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินในงวดเวลาที่ 0 นั้นเอง

เขียนสมการ (5) ใหม่จะได้ว่า

$$PV_0 = Y_0^L + \sum_0^T (Y_t^L / (1+r)^t) + A_0 \dots\dots\dots(2.6)$$

A_0 คือ มูลค่าของทรัพย์สินในงวดเวลาที่ 0

หากกำหนดให้ ค่าเฉลี่ยของรายได้ที่เกิดจากการทำงานที่คาดว่าจะได้รับ (Average Expected Labor Income : Y^e) ในงวดเวลาที่ 0 เท่ากับ ค่าเฉลี่ยของมูลค่าปัจจุบันในงวดเวลาที่เหลือของรายได้ที่เกิดจากการทำงาน จะได้ว่า

$$Y_0^e = \sum_1^T (Y_t^L / (1+r)^t) / (T-1)$$

$$\sum_1^T (Y_t^L / (1+r)^t) = (T-1)Y_0^e \dots\dots\dots(2.7)$$

แทนค่าสมการ (2.6) ด้วยสมการ (2.7) จะได้ว่า

$$PV_0 = Y_0^L + (T-1)Y_0^e + A_0 \dots\dots\dots(2.8)$$

โมดิกลีอานี (Modigliani) และ แอนโด (Ando) ได้ทำการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต (ทำการคาดหวัง ณ งวดเวลาปัจจุบัน) กับรายได้ที่เกิดขึ้นในงวดเวลาปัจจุบัน พบว่าความสัมพันธ์ที่เหมาะสมน่าจะอยู่ในรูปที่ว่ารายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตมีค่าเป็นทวีคูณของรายได้ในงวดเวลาปัจจุบัน สามารถเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$Y_0^e = bY_0^L ; b > 0 \dots\dots\dots(2.9)$$

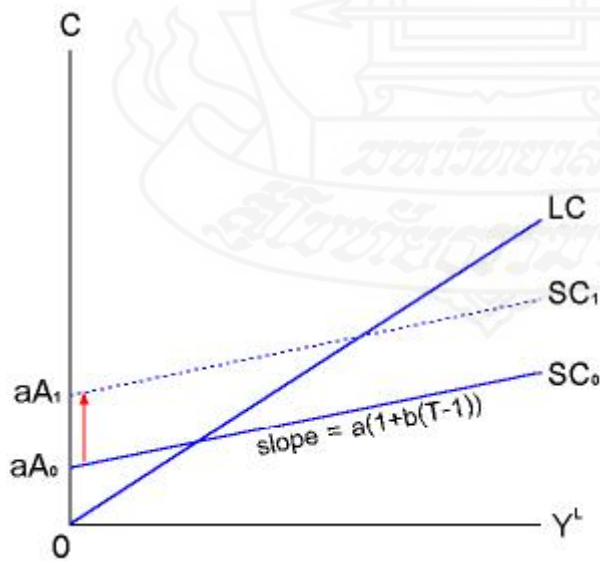
แทนค่าสมการ (2.8) ด้วยสมการ (2.9) แล้วเอาไปแทนในสมการ (1) จะได้สมการการบริโภค คือ

$$C_0 = a(Y_0^L + b(T-1)Y_0^L + A_0)$$

$$C_0 = a(1+b(T-1))Y_0^L + aA_0 \quad \text{หรือ}$$

$$C_t = a(1+b(T-1))Y_t^L + aA_t \quad \dots\dots\dots(2.10)$$

จากสมการข้างต้นจะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่เกิดจากการทำงานและมูลค่าของทรัพย์สินในงวดเวลานั้น ในระยะสั้นมูลค่าของทรัพย์สินค่อนข้างคงที่ ทำให้ค่า aA_t คงที่ เมื่อระดับรายได้ที่เกิดจากการทำงานเปลี่ยนแปลงไป ผู้บริโภคจะมีพฤติกรรมบริโภคไปตามเส้นการบริโภคที่มีลักษณะตัดกับแกนค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ณ ระดับเท่ากับ aA_t โดยมีความลาดชัน (Slope) ของเส้นเท่ากับ $a(1+b(T-1))$ บอกให้ทราบว่าในระยะสั้น ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกัน (Nonproportional Relationship) ส่วนในระยะยาวครัวเรือนจะมีเงินออมเพิ่มขึ้นทำให้มูลค่าของทรัพย์สินมีเพิ่มขึ้นด้วย ค่า aA_t จึงเพิ่มขึ้น เส้นการบริโภคในระยะยาวจะเคลื่อนตัวสูงขึ้นไปจากตำแหน่งเดิมทั้งเส้น (Shift) ทำให้ค่า APC ในระยะยาวไม่ลดลง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้ในระยะยาวจะเป็นความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนกัน (Proportional Relationship) เส้นการบริโภคในระยะยาวจึงเป็นเส้นที่ลากออกจากจุดกำเนิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไชมอน คูทซ์เน็ตส์ (Simon Kutznets) เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นสามารถแสดงโดยภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.4 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาว

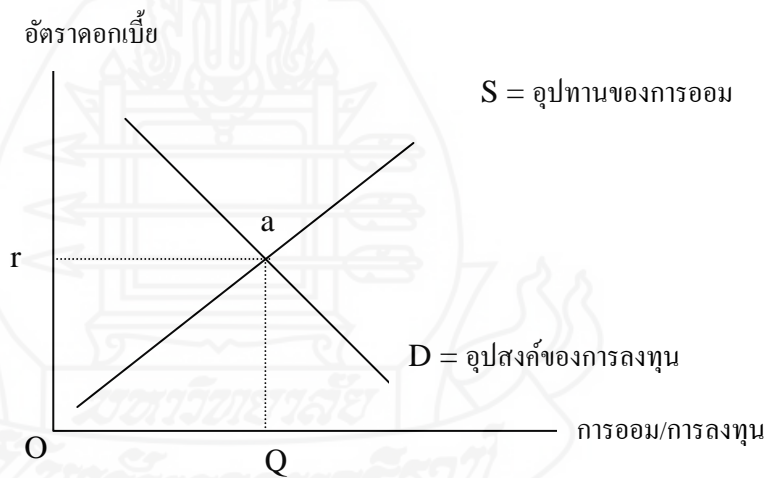
LC คือ เส้นการบริโภคระยะยาว

SC คือ เส้นการบริโภคระยะสั้น

2.5 ทฤษฎีการออม – การลงทุนกับอัตราดอกเบี้ย (Saving-Investment Theory of Interest or Real Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการรวมแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก คือ อัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทาน ฟังก์ชันของทุนหรืออาจจะกล่าวได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอัตราดอกเบี้ยประกอบด้วย

1. อุปสงค์สำหรับเงินทุนที่จะใช้มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับอัตราดอกเบี้ย
2. อุปทานของเงินออมซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ย โดยที่สามารถแสดงให้เห็นถึงดุลยภาพของอัตราดอกเบี้ยได้ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 การกำหนดอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพ

การตัดกันของเส้นอุปทานของการออมกับเส้นอุปสงค์ของการลงทุน ที่จุด a นั้นจะก่อให้เกิดอัตราดอกเบี้ยดุลยภาพในที่นี่ให้แทนด้วย r คืออัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงหรืออัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินหักด้วยอัตราเงินเฟ้อและ Q คือปริมาณเงินทุนที่ต้องการทั้งนี้เนื่องจากการออม และการลงทุนจัดเป็นส่วนหนึ่งของรายได้หรือผลผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการที่แท้จริง ซึ่งสามารถเรียกทฤษฎีนี้ได้อีกชื่อหนึ่งว่า ทฤษฎีที่แท้จริง (Real Theory)

เมื่อพิจารณาถึงอุปทานของการออม ในทางเศรษฐศาสตร์มีข้อสมมติว่า การออมจะมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ย โดยที่คนมักจะออมมากขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูง ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ละบุคคลมีความพึงพอใจต่อการบริโภคในปัจจุบันและอนาคตไม่เหมือนกัน แต่จะหาความพึงพอใจในการบริโภคในปัจจุบันและของอนาคตร่วมกัน คือ ขอมออมหรือเสียสละการบริโภควันนี้แต่ได้รับการชดเชยเป็นตัวดอกเบี้ยในอนาคต ซึ่งมากพอที่จะชดเชยกับผลประโยชน์ที่เสียไปในอดีต แต่ยังคงมีข้อโต้แย้งว่า ในการออมนั้นบุคคลมักจะมีจำนวนที่กำหนดไว้ในใจอยู่แล้ว ยิ่งอัตราดอกเบี้ยสูงมากขึ้นเท่าใด เขาเหล่านั้นอาจจะออมเงินน้อยลง เมื่อได้เงินตามที่กำหนดเอาไว้ อีกกรณีหนึ่งมีข้อโต้แย้งว่าการออมนั้นน่าจะขึ้นตรงกับรายได้มากกว่าอัตราดอกเบี้ย สำหรับในส่วนของอุปสงค์เพื่อการลงทุนนั้น ภายใต้ข้อสมมติให้เศรษฐกิจคงที่ มีการจ้างงานเต็มที่ รายได้และผลผลิตคงที่ การลงทุนจะมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับอัตราดอกเบี้ย ทั้งนี้โดยเป็นไปตามกฎของการลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Returns) กล่าวคือ ผู้ลงทุนจะลงทุนมากถ้าผลตอบแทนมีมาก ซึ่งผลตอบแทนที่จะทำให้เกิดดุลยภาพการลงทุนนั้นมักตรงกับอัตราดอกเบี้ย ดังนั้นจึงจะกล่าวได้ว่าเมื่อผลตอบแทนสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยก็จะทำให้การลงทุนเพิ่มขึ้น แต่เมื่อลงทุนเพิ่มขึ้นในขณะที่เศรษฐกิจอยู่ในสภาพที่คงที่ก็จะทำให้ผลตอบแทนนั้นลดลงไปจนกระทั่งเท่ากับอัตราดอกเบี้ย แต่ผู้ลงทุนจะไม่ลงทุนหากผลตอบแทนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ย

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

อัญชลี จันทศิริ (2529) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการออมในระดับมหภาคของระบบเศรษฐกิจ โดยใช้สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry สมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani เพื่อหาแบบจำลองที่มีความเหมาะสมมากที่สุดและพิจารณาแล้วว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการออมของประเทศไทย เช่น อัตราดอกเบี้ย ภาษี จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้ โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2513 – 2527 ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ อัตราส่วนรายได้ต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา แนวโน้มของเวลาสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ ได้ร้อยละ 49.28 และเมื่อนำปัจจัยสำคัญต่างๆ ได้แก่ ภาษีและอัตราดอกเบี้ย เข้ามาพิจารณาในแบบจำลองพบว่าปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ ได้ร้อยละ 82.23 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของรายได้ต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ แนวโน้มของเวลา ภาษี และ

อัตราดอกเบี้ย ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ ตามสมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedman พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนการออมต่อรายได้ คือ อัตราส่วนการบริโภคในปีที่ผ่านมาต่อรายได้ และแนวโน้มของเวลา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 38.27 และเมื่อนำจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้เข้ามาในแบบจำลอง พบว่า ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 57.50 อัตราส่วนของการบริโภคในปีที่ผ่านมาต่อรายได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ จำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้ และแนวโน้มของเวลา ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando และ Modigliani ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การกำหนดอัตราส่วนการออมต่อรายได้ คือ อัตราส่วนทรัพย์สินสุทธิต่อรายได้ และแนวโน้มของ เวลา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 86.26 และเมื่อนำอัตราดอกเบี้ยเข้ามาในแบบจำลอง พบว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนของการออมต่อรายได้ได้ร้อยละ 86.91 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุดได้แก่ อัตราส่วนของทรัพย์สินสุทธิต่อรายได้ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาได้แก่ อัตราส่วนของรายได้จากแรงงานต่อรายได้ แนวโน้มของเวลาและอัตราดอกเบี้ยตามลำดับ ค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Save หรือ MPS) หาได้จากฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของ Friedman มีค่ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ค่าความโน้มเอียงของการออมหน่วยสุดท้ายที่หาได้จากฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของ Duesenberry Ando และ Modigliani ตามลำดับ จากการพยากรณ์ค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (Average Propensity to Save หรือ APS) ในระหว่างปี พ.ศ. 2528 – 2532 ปรากฏว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคตจะทำให้การออมโดยเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานต่างๆ ปรากฏว่าฟังก์ชันการออมตามสมมติฐานของ Ando และ Modigliani จะสามารถนำมาใช้ได้ดีที่สุด

พลพิภพ ไชยพร (2534) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของประเทศไทยโดยอาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry เป็นหลักในการสร้างแบบจำลอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 – 2533 และประมวลผลข้อมูลในแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนรายได้ต่อการออมมากที่สุดได้แก่ อัตราส่วนของระดับรายได้เปรียบเทียบ (รายได้ปัจจุบันต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา) รองลงมาคือ การใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่อรายได้ ภาษีทางตรงต่อรายได้ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง แนวโน้มของเวลาและการบริโภคของภาคเอกชนต่อรายได้ ตามลำดับ นอกจากนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติม โดยพิจารณาแยกเป็นการออมของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในส่วนของภาคเอกชนพบว่า อัตราส่วนของรายได้

เปรียบเทียบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนการออมภาคเอกชนต่อรายได้ ตามลำดับ นอกจากนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมโดย พิจารณาแยกเป็นการออมของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในส่วนของภาคเอกชนพบว่า อัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนการออมภาคเอกชนต่อรายได้ ในทิศทางเดียวกัน ส่วนภาครัฐบาลพบว่า อัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบไม่มีความสัมพันธ์ต่อการออมของรัฐบาล ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมการออมของภาครัฐบาล ได้แก่ การใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่อรายได้ ภาษีทางตรงต่อรายได้ ภาษีทางอ้อมต่อรายได้ และเงินสำรองค่าเสื่อมราคา

ชวลีรัตน์ คงเรือง และประกายจิต อินสุวรรณ (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมเงินของครัวเรือน วิเคราะห์สัดส่วนการออมต่อรายได้และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนของการออมต่อรายได้ของครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนทั้งหมดในหมู่ที่ 7 ตำบลหารเทา อำเภอบางแพะ จันทบุรี จังหวัดพัทลุง จำนวน 295 ครัวเรือน โดยอาศัยแบบสอบถาม และค่าสถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน F-test และสมการถดถอยเชิงพหุในการประมวลผล

การศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือน ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกันคือ เมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.002 ในส่วนของรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับสัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือน นั่นคือเมื่อรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย สัดส่วนการออมต่อรายได้ของครัวเรือนลดลงร้อยละ 0.004

สุทธิพิศ พิบูลย์ทิพย์ (2538) ศึกษาเรื่องการออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินในประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางสถิติที่หน่วยงานราชการต่างๆ รวบรวมได้ ระยะเวลาเวลาการศึกษาปี พ.ศ. 2521 – 2531 พบว่า ครัวเรือนเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนการออมสูงที่สุดในโครงสร้างการออมของประเทศ ปริมาณการออมของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลง และ ลักษณะการออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินแตกต่างกัน ดังนี้ ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารอาคารสงเคราะห์ ออมเงินด้วยการฝากเงินประเภทต่างๆ ส่วนธนาคารออมสิน ออมเงินด้วยการฝากเงิน พันธบัตรออมสินและสลากออมสิน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ออมเงินด้วยการฝากเงินในรูปแบบตั๋วสัญญาใช้เงิน บริษัทประกันชีวิต ออมเงินด้วยการทำกรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่า การออมของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกสถาบันการเงิน และเมื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินที่มีสัดส่วนการออมมากที่สุด คือ ธนาคารพาณิชย์ พบว่ารายได้ของครัวเรือนที่แท้จริง มีอิทธิพลทางบวกกับการออม

ที่ระวุฒิ สุกพัฒน์วัชรานนท์ (2539) ศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์มีทั้งหมด 5 ปัจจัยคือ เงินออมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทย อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล และอัตราเงินเฟ้อ โดยกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระและให้เงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยเป็นตัวแปรตาม โดยใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงระหว่างปี พ.ศ. 2518 – 2537 เมื่อนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีสร้างสมการถดถอยและหาค่าสหสัมพันธ์ปรากฏว่า เงินออมภายในประเทศ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยและอัตราเงินเฟ้อเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย ส่วนค่าความยืดหยุ่นของปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยพบว่า อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากมากที่สุด และปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทยเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเรื่อยๆ

สัญญา คงศรีนวล (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากสหกรณ์ออมทรัพย์โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อนเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์รวบรวมจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและธนาคารแห่งประเทศไทย การศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากสหกรณ์ออมทรัพย์มีเพียงปัจจัยเดียวคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น ณ ราคาคงที่ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น ณ ราคาคงที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินฝากที่แท้จริงของสหกรณ์ในทิศทางเดียวกัน คือ เมื่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะมีผลทำให้ปริมาณเงินฝากที่แท้จริงของสหกรณ์ออมทรัพย์เพิ่มขึ้น 0.046 บาท หรือมีค่า MPS เท่ากับ 0.046 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่แท้จริงกับปริมาณเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่แท้จริงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากที่แท้จริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ผลทางด้านรายได้ของการเพิ่มขึ้นนี้จะทำให้บุคคลรู้สึกมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงเพิ่มการบริโภคและทำให้การออมไม่เพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นผลทางด้านราคาทำให้รายจ่ายจากการบริโภคลดลง บุคคลจึงลดการบริโภคลง และเพิ่มระดับการออม ซึ่งผลทางด้านรายได้และผลจากการทดแทนนี้จะหักล้างซึ่งกันและกัน และหากมีขนาดใกล้เคียงกัน จะทำให้การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยไม่มีผลต่อการออมและบริโภคอย่างชัดเจน

วรเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2550) ศึกษาปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำ (ออมหรือไม่ออม) พบว่ารายได้และความสม่ำเสมอของการได้รับรายได้จะส่งผลให้ผู้มีงานทำออมเงิน แต่ถ้าหากผู้มีงานต้องกู้ยืมเงินก็จะทำให้กลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน ขณะที่การมีลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิตจะส่งผลให้ผู้มีงานทำออมเงิน หากมี

บุตรมากขึ้นผู้มีงานทำก็จะมีแนวโน้มกลายเป็นผู้ไม่ออมเงิน นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับการเงินก็จะส่งผลต่อการเป็นผู้ออมเงิน ในส่วนของระดับอัตราการออมเงินของผู้มีงานทำที่ออมได้นั้น ลักษณะนิสัยรู้จักการวางแผนมีส่วนสำคัญในการเพิ่มระดับอัตราการออม ขณะเดียวกันการอยู่ในระดับการออมภาคบังคับ จำนวนบุตร การกู้ยืมเงินจะส่งผลให้ระดับอัตราการออมลดลง ในส่วนของพฤติกรรมการออมเงินระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพนั้น พบว่าระดับรายได้ ความสม่ำเสมอของกระแสรายได้ และการมีลักษณะนิสัยแบบมีการวางแผนในการดำรงชีวิตทำให้ผู้มีงานทำออมระยะยาวเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ ส่วนการกู้ยืมเงินจะมีผลทำให้ผู้มีงานทำมีแนวโน้มไม่ออมเพื่อการดำรงชีวิตยามชราภาพ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีงานทำจะออมเงินระยะยาวจะขึ้นกับ ความมั่นคงในการดำรงชีวิต

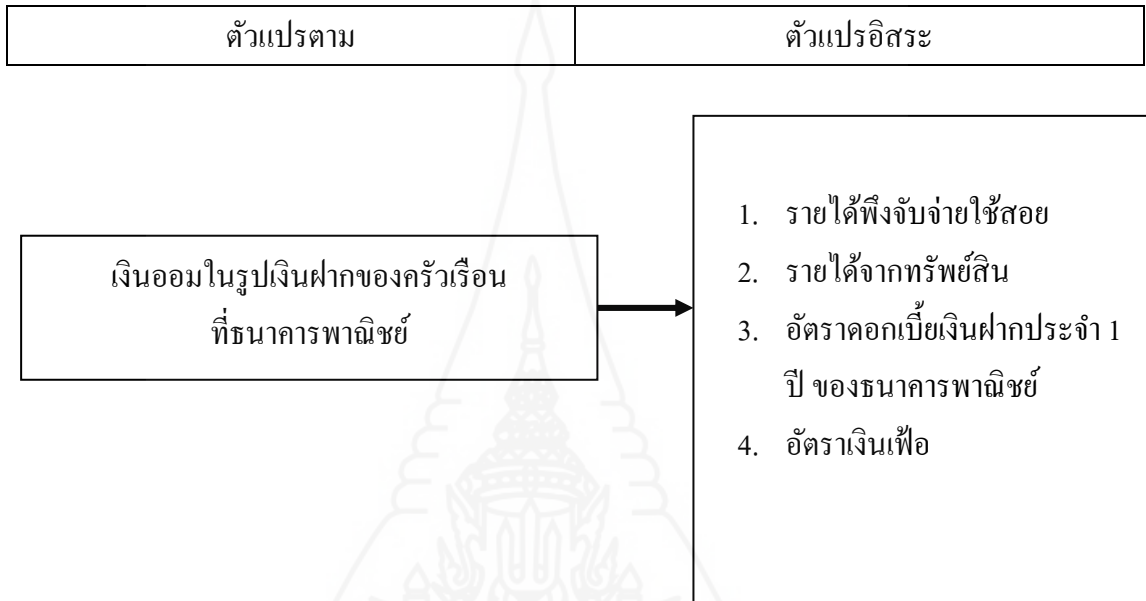
จุฑามาส โตะเจริญ (2552) ศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมของประชาชนในธนาคารพาณิชย์ประเทศไทยและวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของธนาคารพาณิชย์ของไทย ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อปริมาณการออมของภาคประชาชนในช่วง 16 ปีที่ผ่านคือ ปี พ.ศ. 2536 ถึง พ.ศ. 2551 โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลรายไตรมาส โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนในรูปของสมการถดถอยเส้นตรง และทดสอบความสัมพันธ์ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ไทยของภาคประชาชนในช่วงดังกล่าวคือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับปริมาณการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยคืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยโดยมีค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นลบ แสดงว่าถ้าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ส่งผลให้ปริมาณการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยลดลง 230,230.725 ล้านบาท

จากแนวคิดทฤษฎีข้างต้น รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำมาใช้เป็นแนวคิดเบื้องต้นในการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของคนไทย สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยกำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้ ตัวแปรตามคือ เงินออมในรูปเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ ตัวแปรอิสระ คือ รายได้ ฟังจับจ่ายใช้สอย รายได้จากทรัพย์สิน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์และอัตราเงินเฟ้อ

ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการรวบรวมของธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มา

สร้างสมการถดถอยโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares : OLS) หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ดังนี้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

การศึกษาสภาพทั่วไป ลักษณะ แนวโน้ม และปัจจัยที่มีผลต่อการออม ของประเทศไทย

1. สภาพทั่วไปของการออมของประเทศไทย

การออมถือเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือเงินออมจะถูกใช้เป็นแหล่งที่มาของเงินลงทุน หากการลงทุนในประเทศมีการพึ่งพาเงินออมในประเทศอย่างเพียงพอโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากภายนอกแล้ว ระบบเศรษฐกิจก็จะมีการพัฒนาไปอย่างมีเสถียรภาพ ทั้งนี้การออมในประเทศไทยสามารถแยกได้เป็น 2 ภาคหลักคือ การออมภาครัฐบาลและภาคเอกชน

การออมของภาครัฐบาล (Public Savings) ได้แก่ การออมภาครัฐบาลกลางและท้องถิ่น (Government Savings) รวมทั้งการออมภาครัฐวิสาหกิจ (State Enterprises Savings)

การออมภาคเอกชน (Private Savings) ได้แก่ การออมภาคครัวเรือน (Households Savings) และการออมภาคธุรกิจนิติบุคคล (Businesses Savings)

ซึ่งเมื่อนำเงินออมของทั้งภาครัฐบาลและเอกชนดังกล่าวเข้าด้วยกันแล้วบวกด้วยค่าเสื่อมราคา (Depreciation Allowance) ก็จะได้การออมของประเทศ (Gross National Savings: GNS) ดังสมการ:

$$\text{การออมของประเทศ} = \text{การออมภาครัฐบาล} + \text{การออมภาคเอกชน} + \text{ค่าเสื่อมราคา}$$

(Gross National Savings) (Government Savings) (Private Savings) (Depreciation Allowance)

ทั้งนี้ ค่าเสื่อมราคาเป็นการคำนวณหามูลค่าของทรัพย์สินถาวรที่เสื่อมราคาไปเนื่องจากการใช้ไปเพื่อการผลิตสินค้าและบริการในรอบปีหนึ่งๆ โดยสามารถคำนวณจากมูลค่าขั้นต้น (Gross Capital Stock) หักด้วยมูลค่าซากตามอัตราที่กำหนด

ระบบการออมของไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

1) การออมทางตรง คือ การออมที่เกิดขึ้นโดยการที่ผู้ที่มีเงินออม (ผู้ที่มีปริมาณเงินมากกว่าความต้องการใช้เงินทุน) ซึ่งหมายถึง หน่วยงานเศรษฐกิจสำคัญทั้ง 4 ประกอบด้วย ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ/รัฐวิสาหกิจ ภาครัฐบาล และ ภาคต่างประเทศ ที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย สามารถทำการออมผ่านเครื่องมือการออมในรูปแบบต่างๆ ที่เสนอโดยผู้ที่มีความต้องการใช้เงินทุน (ผู้ที่มีความต้องการลงทุน) ได้โดยตรงโดยไม่ผ่านนายหน้า หรือตัวกลางทางการเงินในตลาดการเงินแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ที่มีเงินออมจะทราบว่าผู้ที่มีความต้องการเงินได้เอาเงินทุนไปทำการลงทุนในรูปแบบใด ซึ่งการออมทางตรงที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทย หมายถึง เงินออมที่อยู่ในตลาดการเงินประเภทต่างๆ ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลาดตราสารหนี้ ตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) รวมทั้งการออมในระบบสหกรณ์

2) การออมทางอ้อม คือ การออมที่เกิดขึ้นโดยการที่ผู้ที่มีเงินออมทำการออมผ่านเครื่องมือการออมประเภทต่างๆ ที่เสนอโดยตัวกลางทางการเงินในตลาดการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ สถาบันการเงินซึ่งได้ออกเครื่องมือเหล่านี้เพื่อทำการระดมเงินออมจากหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจดังกล่าวมาข้างต้น หลังจากที่ตัวกลางทางการเงินได้ทำการระดมเงินออมมาแล้ว ตัวกลางทางการเงินได้นำเอาเงินออมเหล่านั้นมาให้ผู้ที่มีความต้องการเงินกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนในโครงการลงทุนของตนเองต่อไป ดังนั้นผู้ออมที่ทำการออมทางอ้อมจะไม่สามารถทราบได้ว่าเงินออมของตนถูกกู้ยืมไปโดยผู้ใดและนำไปใช้ในการลงทุนแบบใด อย่างไรก็ตามเนื่องจากเครื่องมือการระดมเงินออมในระบบการเงินมีหลากหลาย จึงสามารถจัดกลุ่มประเภทของการออมทางอ้อมได้อีกตามเงื่อนไขของสัญญาการออมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ออมกับตัวกลางทางการเงินที่ทำหน้าที่ระดมเงินออม ได้ดังนี้

2.1) การออมแบบไม่ผูกพัน คือ การออมที่ระยะเวลาของสัญญาผูกพันระหว่างผู้ออมกับตัวกลางทางการเงินนั้นไม่ยาวนาน ผู้ออมสามารถเรียกคืนเงินออมที่ฝากไว้กับตัวกลางทางการเงินมาใช้เมื่อใดก็ได้ที่มีการทวงถามเกิดขึ้น ผู้ออมทำการออมประเภทนี้เพื่อเป็นการพักอำนาจการใช้จ่ายของตน รวมทั้งเพื่อความปลอดภัยจากการถือเงินสดติดตัว การออมประเภทนี้ในประเทศไทยได้แก่ การออมผ่านสถาบันการเงินต่างๆ

2.2) การออมแบบผูกพัน คือการออมที่สัญญาผูกพันระหว่างแหล่งเงินออม (ผู้ออม) กับตัวกลางทางการเงินมีความยาวนาน ผู้ออมไม่สามารถเรียกคืนเงินออมของตนได้จนกว่าที่จะครบกำหนดสัญญาหรือจะต้องเสียเงินค่าปรับในการยกเลิกสัญญาการออมนั้น ส่วนใหญ่ผู้ออมจะทำการออมประเภทนี้เพื่อเก็บสะสมเงินทุนเอาไว้ใช้ในอนาคตข้างหน้า ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการออมเพื่อ

ใช้ในช่วงที่ไม่สามารถสร้างรายได้ (การออมเพื่อการเกษียณอายุ) ปัจจุบันการออมประเภทนี้ในประเทศไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

2.2.1) การออมแบบผูกพันที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดจากรัฐบาล โดยรัฐบาลมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้เกิดการออมเพื่อการชราภาพขั้นพื้นฐานสำหรับแรงงานในภาคต่างๆ ของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งรูปแบบของการออมจะแตกต่างกันตามประเภทของแรงงานเช่นระบบกองทุนประกันสังคม ซึ่งเป็นระบบที่จัดเป็นนโยบายการออมในรูปแบบของสวัสดิการที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองแรงงานในภาคเอกชน โดยรัฐบาลทำการบริหารและกำหนดผลประโยชน์ขั้นต่ำที่ผู้ทำการประกันตน (ผู้ออม) ในระบบจะได้รับ ส่วนเครื่องมือการออมเพื่อการเกษียณอายุที่รัฐบาลกำหนดให้กับข้าราชการคือ การออมในระบบกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ซึ่งมีลักษณะเป็นกองทุนแบบกำหนดเงินสมทบ (Defined Contribution)

2.2.2) การออมแบบผูกพันที่เกิดขึ้นแบบสมัครใจ คือ การออมที่ผู้ออมสามารถเลือกทำการออมในเครื่องมือการออมแบบผูกพันที่มีนอกเหนือจากระบบประเภทแรก เพื่อทำให้เกิดปริมาณเงินออมสามารถเป็นได้ทั้งการออมที่เป็นการออมด้วยตนเองแต่เพียงผู้เดียว ได้แก่ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund: RMF) และการประกันชีวิต หรือการออมที่เกิดจากการออมระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ได้แก่ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund)

จากการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของการออมของประเทศไทย พบว่า การออมของประเทศไทยที่ผ่านมามีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 – 2549 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2530 จากนั้นจึงเริ่มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2539 ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ระดับการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศมีการขยายตัวอย่างมากประกอบกับในช่วงเวลานี้รัฐบาลได้ออกนโยบายส่งเสริมการออมของประเทศด้วยการออมในระยะยาวตลอดช่วงอายุการทำงานของผู้ออมในองค์กรภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ อีกทั้งรัฐบาลยังได้ให้มีการจัดตั้งกองทุนการออมอื่นๆ อีก ได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพอิสระ กองทุนประกันสังคมของเอกชน ส่งผลให้มีปริมาณการออมสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นลำดับ ต่อมาประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 ส่งผลให้ระดับการออมลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออมของภาครัฐบาล หลังจากนั้นเมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวปริมาณการออมจึงกระเตื้องสูงขึ้นเป็นลำดับ

หากพิจารณาในแง่ขององค์ประกอบของปริมาณการออมของประเทศจะพบว่า แหล่งเงินออมภาคเอกชนถือเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญที่สุด โดยมีปริมาณเฉลี่ยสูงกว่าการออม

ภาครัฐบาล ยกเว้นในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจเพียงปีเดียวที่การออมภาคเอกชนต่ำกว่าการออมภาครัฐบาล

ตารางที่ 3.1 แหล่งที่มาของการออมของประเทศไทย ณ ราคาปีฐาน 2531 พ.ศ. 2523-2552

หน่วย : พันล้านบาท

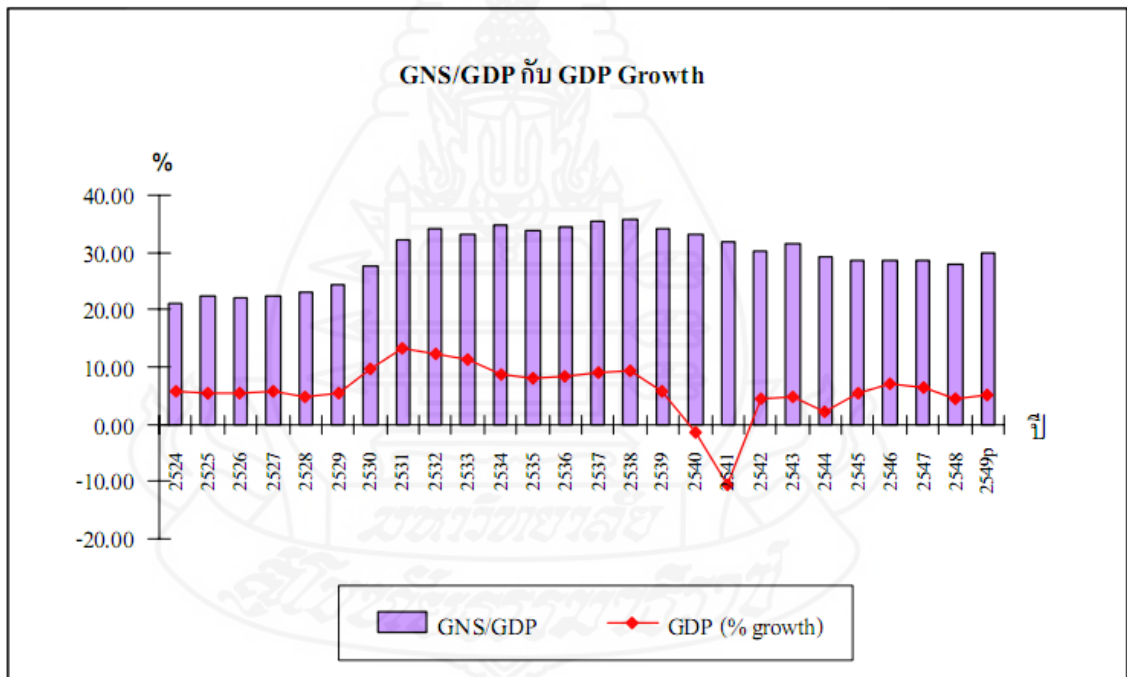
ปี พ.ศ.	ภาคเอกชน	ภาครัฐบาล	ค่าเสื่อมราคา	รวม
2523	122.36	15.77	64.35	202.48
2524	119.58	14.22	69.47	203.28
2525	153.04	-0.79	76.49	228.74
2526	131.95	20.41	84.67	237.02
2527	141.35	19.92	95.10	256.36
2528	158.31	12.56	104.82	275.68
2529	169.39	22.37	115.38	307.14
2530	204.46	50.77	123.40	378.64
2531	255.40	110.70	133.43	499.53
2532	310.32	138.13	148.07	596.52
2533	272.20	200.10	170.14	642.43
2534	301.16	233.44	197.62	732.22
2535	327.09	215.96	227.94	770.98
2536	351.11	240.93	262.18	854.22
2537	373.28	290.52	293.80	957.59
2538	404.59	314.14	329.80	1,048.53
2539	358.22	335.25	374.16	1,067.63
2540	282.30	323.65	409.55	1,015.51
2541	345.68	124.41	403.65	873.73
2542	316.39	113.31	435.94	865.64
2543	377.81	123.15	445.09	946.05
2544	291.11	153.79	454.71	899.62
2545	228.77	230.57	469.71	929.06

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หน่วย : พันล้านบาท

ปี พ.ศ.	ภาคเอกชน	ภาครัฐบาล	ค่าเสื่อมราคา	รวม
2546	241.46	267.00	483.07	991.53
2547	289.21	270.22	493.46	1,052.88
2548	295.58	275.39	503.86	1,074.83
2549	361.94	331.91	514.81	1,208.65
2550	653.04	260.05	1,289.67	2,202.76
2551	614.39	151.95	1,463.10	2,229.44
2552	669.61	-33.87	1,471.67	2,107.41

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

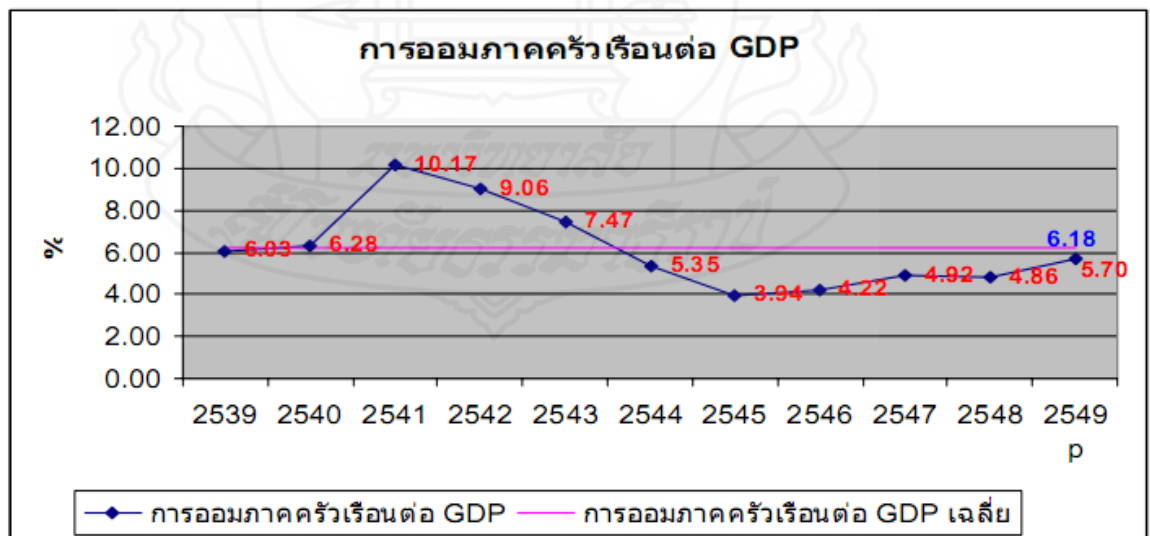
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ 3.1 สัดส่วน GNS/GDP เทียบกับ GDP Growth

ภาพรวมการออมของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาภาพการออมของไทย โดยพิจารณาจากการออมของประเทศ (Gross National Savings: GNS) พบว่า การออมรวมของประเทศในปี 2549 มีสัดส่วนเมื่อเทียบกับ GDP อยู่ที่ประมาณร้อยละ 30.7 เมื่อพิจารณาส่วนต่างระหว่างการออมและการลงทุนพบว่า ในอดีตก่อนช่วงวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 ระดับการออมน้อยกว่าการลงทุนเนื่องจากความต้องการในการลงทุนสูงทำให้การออมตามไม่ทันการลงทุน หลังจากช่วงวิกฤติเศรษฐกิจระดับการออมสูงกว่าการลงทุนมาตลอดแต่มีแนวโน้มที่ลดลง เนื่องจากการกระตุ้นทางเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการขยายการลงทุนและการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น

ขณะที่เมื่อพิจารณาการออมแยกเป็นรายประเภทตามบัญชีเศรษฐกิจเงินทุน (Flow of Fund) ในปัจจุบัน พบว่า ภาคธุรกิจมีสัดส่วนการออมสูงสุด รองลงมาได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคครัวเรือน ภาครัฐวิสาหกิจ และภาคสถาบันการเงิน สำหรับภาคครัวเรือนซึ่งเป็นภาคเศรษฐกิจพื้นฐานที่สำคัญของประเทศ มีอัตราการออมที่ต่ำเมื่อเทียบกับ GDP จากเดิมร้อยละ 10.5 โดยเฉลี่ยก่อนช่วงวิกฤติเศรษฐกิจมาอยู่ที่ระดับร้อยละ 4 – 5 หลังช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายกระตุ้นการใช้จ่ายและบริโภคในช่วงที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามในช่วงครึ่งปีหลังของปี 2549 พบว่า การออมของครัวเรือนมีอัตราการออมที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากความผันผวนทางการเมืองและเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ทำให้ครัวเรือนไม่มั่นใจในสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ จึงชะลอการใช้จ่าย ประกอบกับทิศทางเงินเฟ้อที่ลดลงซึ่งน่าจะส่งผลให้ครัวเรือนมีการออมเพิ่มสูงขึ้น

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย (ข้อมูลปี 2549) ณ ราคาประจำปี

ภาพที่ 3.2 การออมรวมของครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศไทย

สำหรับทิศทางการออมของไทยในอนาคตน่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากรายได้เพิ่มสูงขึ้น แต่เนื่องจากการลงทุนก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นต้นมา อัตราการออมรวมของประเทศขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.92 ต่อปี ขณะที่การลงทุนขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 11.13 ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอัตราการขยายตัวของการออมมีน้อยกว่าการขยายตัวของการลงทุนแม้ว่ามูลค่าการออมรวมของประเทศจะมีมากกว่าการลงทุน แต่แนวโน้มการออม น่าจะไม่เพียงพอต่อการลงทุนในอนาคต จนอาจทำให้เกิดการขาดดุลการออมขึ้นได้

ตารางที่ 3.2 ปริมาณเงินออมแบ่งตามแหล่งเงินออมในรูปยอดคงค้าง ณ สิ้นปี 2550 (Stock of Saving)

(หน่วย: ล้านบาท)

เครื่องมือการออม	2547	2548	2549	2550
1. การออมทางตรง	5,153,430.25	5,297,722.00	5,962,351.00	7,856,256.00
1.1 ตลาดตราสารทุน	5,024,399.25	5,105,113.00	5,078,705.00	6,636,069.00
1.2 ตลาดตราสารหนี้	129,031.00	192,609.00	883,646.00	1,220,187.00
2. การออมทางอ้อม				
2.1 การออมผ่านสถาบันการเงิน	5,380,961.84	5,534,018.00	5,976,464.00	6,080,528.33
1) ธนาคารพาณิชย์	3,989,940.00	4,083,860.00	4,372,310.00	4,299,140.00
2) ธนาคารเฉพาะกิจ	835,040.00	926,380.00	1,024,730.00	1,144,708.99
- ธนาคารออมสิน	523,660.00	525,740.00	531,450.00	562,300.00
- ธ.อาคารสงเคราะห์	131,910.00	183,930.00	235,070.00	300,428.99
- ธ.เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	179,470.00	216,710.00	258,210.00	281,980.00
3) บริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	136,000.00	29,590.00	26,250.00	17,060.00
4) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	1,210.00	840.00	760.00	410.00
5) บริษัทประกันชีวิต	414,420.00	488,750.00	547,780.00	613,939.50
6) สหกรณ์ออมทรัพย์	4,351.84	4,598.00	4,634.00	5,269.84
2.2 การออมเพื่อการเกษียณอายุ	843,926.45	1,005,412.46	1,145,822.37	1,366,266.47
1) กองทุนประกันสังคม	270,857.64	344,603.63	403,281.44	499,912.25
2) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ	246,861.19	286,748.74	320,762.98	375,586.37
3) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	305,462.27	345,895.94	386,656.94	441,720.26
4) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ	12,237.88	18,455.88	25,475.24	38,016.85

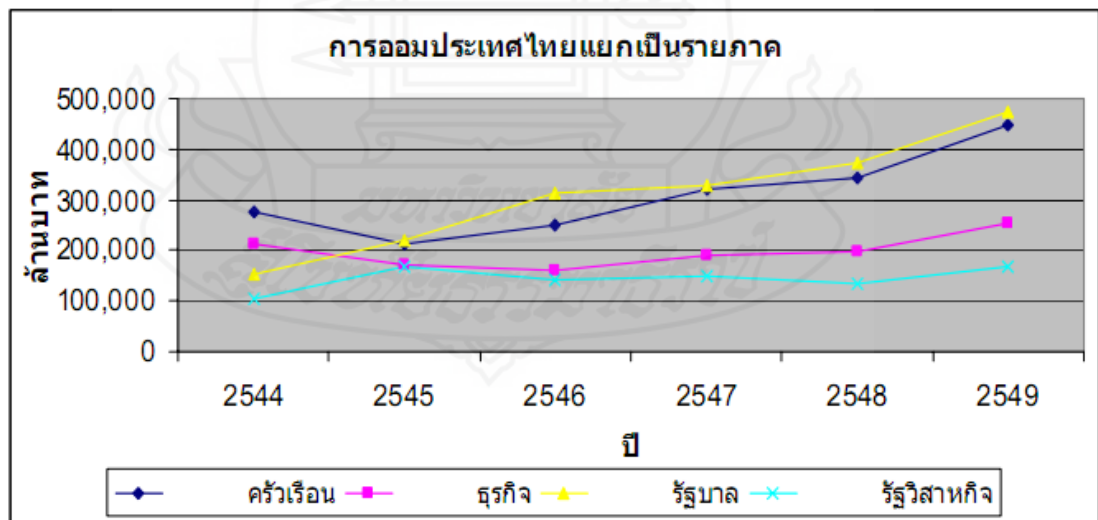
ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

(หน่วย: ล้านบาท)

เครื่องมือการออม	2547	2548	2549	2550
5) กองทุนสงเคราะห์ครูฯ	8,507.47	9,708.27	9,645.77	11,030.74
2.3 การออมสถาบันอื่นๆ	688,257.16	977,982.78	1,247,680.13	1,660,889.16
1) กองทุนรวม	682,623.22	963,806.31	1,222,493.71	1,611,481.11
2) กองทุนรวมหุ้นระยะยาว	5,633.94	14,176.47	25,186.42	49,408.05

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม กบข ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

จากตารางที่ 3.2 แสดงปริมาณเงินออมในรูปแบบเงินคงค้างที่อยู่ในแหล่งเงินออมต่างๆ พบว่าในแต่ละแหล่งมีปริมาณเงินออมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นบริษัทเงินทุนและบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ซึ่งเงินออมปรับตัวลดลงเนื่องจากมีการปิดบริษัทหลายแห่ง หลังวิกฤติเศรษฐกิจ ส่วนแหล่งที่มีปริมาณเงินออมมากที่สุดได้แก่ ตลาดตราสารทุน โดยปี พ.ศ. 2550 มีเงินออมจำนวน 6,636,069 ล้านบาท รองลงมาคือ เงินออมสถาบันการเงินจำนวน 6,080,528 ล้านบาท สำหรับการออมระยะยาวเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งเป็นแหล่งเงินออมที่มีความมั่นคงสูงนั้น พบว่าจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน โดยในปี 2550 มีจำนวน 1,366,266 ล้านบาท

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ 3.3 การออมจากหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ (แยกเป็นรายภาค)

นอกจากนี้หากแบ่งการพิจารณาการออมของประเทศออกเป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญ 4 ภาค ได้แก่ ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และภาครัฐวิสาหกิจ จะเห็นได้ว่า การออมของแต่ละภาคจะมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เช่น ในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ (ก่อนปี พ.ศ. 2540) การออมทุกภาคมีการขยายตัวสูงอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นในปี 2540 พบว่าการออม ภาคครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้การตัดสินใจในการบริโภคลดลง ในขณะที่ภาคธุรกิจและภาครัฐบาลกลับมีอัตราการออมลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากรัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาบีบบบาทในการลงทุนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจแทนภาคเอกชนซึ่งประสบปัญหาทางการเงินซึ่งมีผลให้เงินออมของภาครัฐที่อยู่ในรูปของเงินคงคลังลดลง ส่วนภาคธุรกิจที่ประสบปัญหาการขาดทุนนั้นต้องมีการชำระหนี้ต่างประเทศและเพิ่มการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาเงินทุนไหลออกในช่วงวิกฤติจึงทำให้อัตราการออมในช่วงนั้นลดลงเช่นกัน สำหรับช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว การออมภาคครัวเรือนจึงปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือน ในขณะที่ภาคธุรกิจและภาครัฐมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น โดยที่ภาครัฐบาลมีเงินออมมากที่สุด ตามมาด้วยภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และภาครัฐวิสาหกิจ ตามลำดับ สาเหตุที่ภาครัฐเป็นภาคที่มีเงินออมมากขึ้นในระยะหลัง เนื่องจากได้รวมเงินออมของรัฐวิสาหกิจซึ่งมีสัดส่วนของเงินออมมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นๆของรัฐไว้ด้วย

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนการออม พบว่าในอดีตภาคครัวเรือนมีการออมสูงถึงร้อยละ 89.92 ของการออมทั้งหมด ในปี 2525 และปรับตัวลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 29.80 ในปี 2549 ส่วนสัดส่วนการออมภาคธุรกิจและรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เท่านั้น ที่สัดส่วนการออมภาคครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ในทางกลับกันสัดส่วนการออมภาคธุรกิจและภาครัฐกลับลดลง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการออมของภาคธุรกิจและภาครัฐมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจ

การออมทั้ง 4 ภาคไม่ว่าจะเป็นภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ หรือภาครัฐวิสาหกิจต่างมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะภาคครัวเรือนถือเป็นภาคหนึ่งที่เป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของภาคธุรกิจ และยังเป็นเป้าหมายของภาครัฐที่มีความต้องการส่งเสริมการออมภาคครัวเรือนให้มากขึ้นเพื่อรองรับความเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ ทั้งระดับจุลภาคและมหภาค การออมครัวเรือนจึงถือว่ามีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ตารางที่ 3.3 ปริมาณเงินออมแบ่งตามภาคเศรษฐกิจ

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2544	2545	2546	2547	2548	2549
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)	5,000,000	5,262,200	5,674,400	6,498,400	6,751,600	7,508,200
การลงทุนในประเทศ (GDI)	1,237,100	1,297,300	1,477,500	1,738,600	2,228,400	2,235,00
การออมของประเทศ (GNS)	1,461,400	1,499,700	1,674,800	1,848,700	1,914,600	2,314,200
ครัวเรือน	274,700	214,500	250,000	319,500	344,500	446,500
ธุรกิจ	211,500	170,700	162,000	189,300	199,500	252,900
รัฐบาล	154,200	220,100	314,200	327,500	374,200	472,200
รัฐวิสาหกิจ	102,700	168,200	141,400	148,000	132,700	169,200
GNS/GDP (%)	29.3	28.7	28.6	28.5	27.9	29.8
ครัวเรือน/GDP (%)	5.5	4.1	4.4	5.2	5.1	5.9
S-I Gap/GDP (%)	4.5	3.8	3.5	1.8	-4.6	1.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หากพิจารณาปริมาณเงินออมของประเทศที่แบ่งตามภาคเศรษฐกิจ ตามตารางที่ 3.3 พบว่าในแต่ละภาคเศรษฐกิจมีปริมาณเงินออมไม่แตกต่างกันมากนัก และมีการปรับเพิ่มขึ้นและลดลงไม่คงที่ สำหรับเงินออมภาคครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2549 มีจำนวน 446,500 ล้านบาท มีปริมาณสูงสุดเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่น

ประเทศไทยได้มีการจัดทำบัญชีเศรษฐกิจเงินทุนเช่นเดียวกับประเทศอื่น เรียกว่า “บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนเคลื่อนย้าย” โดยมีการแสดงรายละเอียดของการเชื่อมโยงระหว่างเงินทุนของหน่วยเศรษฐกิจในภาคเศรษฐกิจต่างๆของประเทศ ได้แก่ ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจเอกชน ภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจ และภาคสถาบันการเงิน ทำให้ทราบถึงการหมุนเวียนของเงินทุน ปริมาณเงินออม ปริมาณเงินลงทุน แหล่งที่มาของเงินทุน และการนำเงินทุนไปใช้ของแต่ละภาคเศรษฐกิจ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การออมภาคครัวเรือน ประกอบด้วย การออมของครัวเรือนทุกประเภท ทั้งครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวเป็นเจ้าของกิจการที่ไม่ได้อยู่ในรูปบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน เช่น กิจการของบุคคลคนเดียว ครัวเรือนที่หัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลที่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน และสถาบันที่ไม่แสวงหากำไร เช่น สภากาชาด มูลนิธิ สมาคม สโมสร เป็นต้น

2) การออมภาคธุรกิจเอกชน ประกอบด้วย การออมของธุรกิจที่มีเจ้าของและ/หรือควบคุมโดยนิติบุคคลหรือกึ่งนิติบุคคล ซึ่งปรกติทำกิจการที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เช่น บริษัทก่อสร้าง

บริษัทอุตสาหกรรม บริษัทค้าส่งปลีกต่างๆ เป็นต้น ขณะที่การออมของนิติบุคคลเอกชน คำนวณจากงบกำไรขาดทุนของนิติบุคคลจากผลประกอบการ (กำไรสุทธิ) แล้วนำมาปรับเป็นรายได้ประชาชาติ

3) การออมภาครัฐบาล ประกอบด้วย การออมของหน่วยงานต่างๆ ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น ทั้งรัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ

4) การออมภาครัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย การออมขององค์กรรัฐบาล หน่วยงานธุรกิจที่รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือรัฐวิสาหกิจที่เกิดขึ้น โดยการที่รัฐบาลและ/หรือรัฐวิสาหกิจอื่นๆ เข้าร่วมทุนด้วย ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วต้องเกินกว่าร้อยละ 50 ของทุนทั้งหมด ในการจัดทำบัญชีเศรษฐกิจเงินทุน รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับด้านการเงิน เช่น ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น จะไม่รวมอยู่ในภาคนี้ แต่จะรวมอยู่ในภาคสถาบันการเงิน

5) การออมภาคสถาบันการเงิน ประกอบด้วย การออมของกิจการซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับธุรกิจด้านการเงินด้วยการก่อหนี้และจัดหาสินทรัพย์ทางการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น กิจการด้านธนาคาร กิจการที่มีใช้การธนาคาร

6) การออมภาคต่างประเทศ ประกอบด้วย การออมของเอกชน นิติบุคคลที่อยู่นอกประเทศไทย รัฐบาลของประเทศอื่นรวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ โดยการคำนวณหาการออมสุทธิของภาคต่างประเทศได้จาก เงินออมจากภายนอกประเทศทั้งหมด

7) การออมสุทธิของประเทศ แสดงถึง การออมของแต่ละภาคเศรษฐกิจในระยะเวลา 1 ปี เงินออมของแต่ละภาคเศรษฐกิจได้มาจากรายได้หักด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคด้วยเงิน โอน/เงินอุดหนุนสุทธิ ซึ่งการออมสุทธิของประเทศนี้จะไม่รวมค่าเสื่อมราคาและค่าความคลาดเคลื่อนทางสถิติ

8) การออมรวมประเทศ (Gross Nation Saving: GNS) แสดงถึง การออมสุทธิจากการออมของแต่ละภาคเศรษฐกิจในระยะเวลา 1 ปี บวกด้วยค่าเสื่อมราคา แล้วหักออกด้วยสถิติคลาดเคลื่อน (การออมสุทธิ + ค่าเสื่อมราคา - สถิติคลาดเคลื่อน) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับการออมรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Saving: GDS)

2. ลักษณะและแนวโน้มของการออมและรายได้ของครัวเรือนของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2523 - 2552

2.1 ลักษณะและแนวโน้มของการออมของครัวเรือนของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2523 - 2552

จากตารางที่ 3.4 การออมของครัวเรือนในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2527 มีมูลค่า 281,116 ล้านบาท มูลค่าการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่าการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึง 38,706.15 ล้านบาท ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของไทย ในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้ครัวเรือนออมเงินเพิ่มขึ้นแทนการลงทุนในรูปแบบอื่น แต่หลังจากปี พ.ศ. 2542 มีมูลค่าการออมของครัวเรือนลดลง เช่นปี พ.ศ. 2543 มูลค่าการออมของครัวเรือนเท่ากับ 28,760.87 ล้านบาท หลังจากปี พ.ศ. 2543 มูลค่าการออมของครัวเรือนเพิ่มและลด เปลี่ยนแปลงขึ้นลงมาก

หากสังเกตจากตารางที่ 3.4 อัตราเพิ่มของการออมของครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เช่น จากปี พ.ศ. 2532 ถึงปี พ.ศ. 2533 การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.00 และจากปี พ.ศ. 2541 ถึงปี พ.ศ. 2542 การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.69 นอกนั้นเพิ่มและลดในอัตราปีละประมาณร้อยละ 20 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นลงมาก แสดงถึงการไม่มีแบบแผนในการออมของครัวเรือน กล่าวคือ การออมเป็นเพียงรายได้ส่วนที่เหลือจากรายจ่าย จึงไม่มีการกำหนดปริมาณเงินออมในแต่ละครัวเรือน และไม่มีการวางแผนว่าควรเพิ่มการออมของตนอย่างไร

สำหรับการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของการออมของประเทศไทยซึ่งที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 – 2552 พบว่าการออมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2530 จากนั้นจึงเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2531 -2539 ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยมีการพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นมาก ประกอบกับในช่วงเวลานั้นรัฐบาลได้ออกนโยบายส่งเสริมการออมของประเทศด้วยการออกพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Funds) พ.ศ. 2530 ขึ้นมาเพื่อเป็นการส่งเสริมการออมในระยะยาวตลอดช่วงอายุการทำงานของผู้ออมในองค์กรภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ อีกทั้งรัฐบาลยังได้ให้มีการจัดตั้งกองทุนการออมอื่นๆ อีก ได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนส่วนบุคคลของผู้ประกอบอาชีพอิสระ กองทุนประกันสังคมของเอกชน ส่งผลให้มีปริมาณการออมสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นลำดับ ต่อมาประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 ส่งผลให้ระดับการออมลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

ออมของภาครัฐบาล หลังจากนั้นเมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวปริมาณการออมจึงกระเตื้องสูงขึ้นเป็นลำดับ

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของเงินออมของครัวเรือนในช่วงเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว ปริมาณการออมจึงกระเตื้องสูงขึ้นในช่วง ปี 2545 – 2552 มีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยทางด้าน จิตวิทยาการออม ส่งผลให้ในช่วงเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวปริมาณการออมจึงกระเตื้องสูงขึ้นในช่วง ปี 2545 – 2552 การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น เพราะความไม่มั่นใจในอนาคตของภาคเศรษฐกิจ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากช่วงปี 2550 สถานการณ์การเมืองยังไม่มั่นคงโดยก่อนหน้านั้นก็ได้เกิดวิกฤติทาง การเมือง ทำให้ภาคเอกชนขาดความเชื่อมั่นต่อสภาวะรายได้และเศรษฐกิจในอนาคต ส่งผลให้การ ใช้จ่าย การบริโภค ของภาคเอกชนชะลอตัวลง

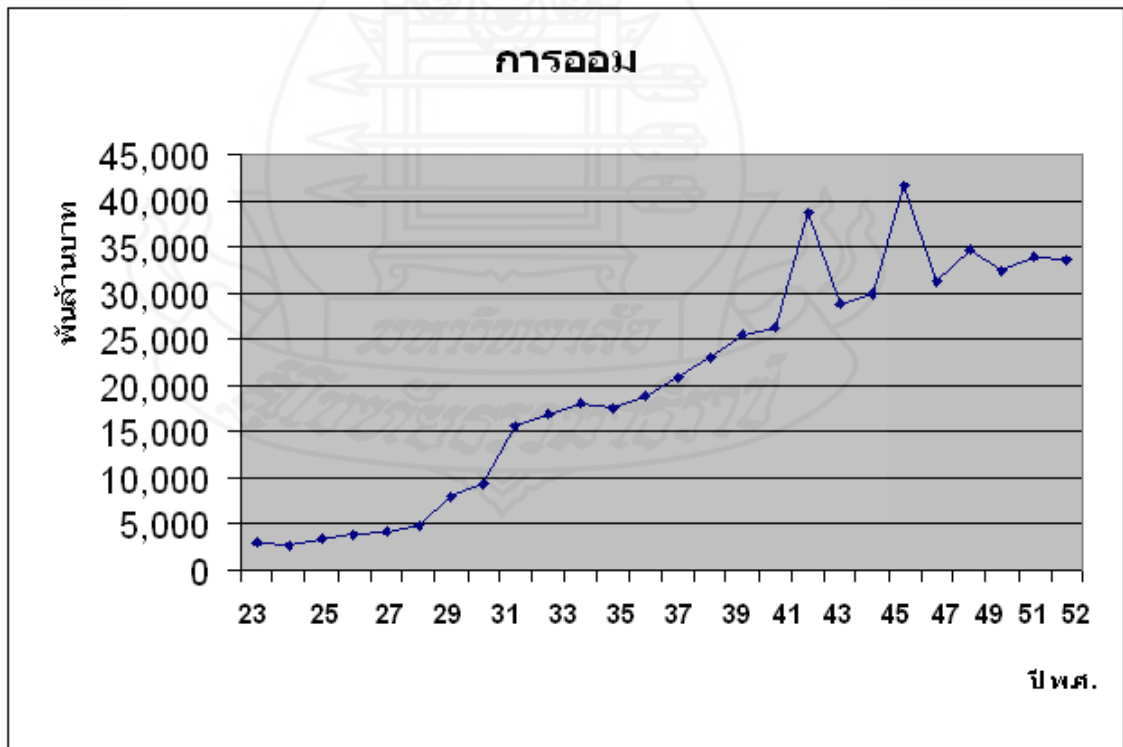
ตารางที่ 3.4 การเปลี่ยนแปลงของการออมของครัวเรือนของประเทศไทยระหว่างปี 2523-2552

พ.ศ.	การออม (ล้านบาท)	อัตราเพิ่มของ การออม
2523	2,219.02	-
2524	2,575.14	16.05
2525	3,058.51	18.77
2526	2,569.37	-15.99
2527	3,251.75	26.56
2528	3,826.70	17.68
2529	4,218.41	10.24
2530	4,752.41	12.66
2531	7,966.03	67.62
2532	9,259.41	16.24
2533	15,555.48	68.00
2534	16,820.56	8.13
2535	18,114.18	7.69
2536	17,567.94	-3.02
2537	18,909.02	7.63
2538	20,807.29	10.04
2539	23,065.41	10.85
2540	25,419.81	10.21

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

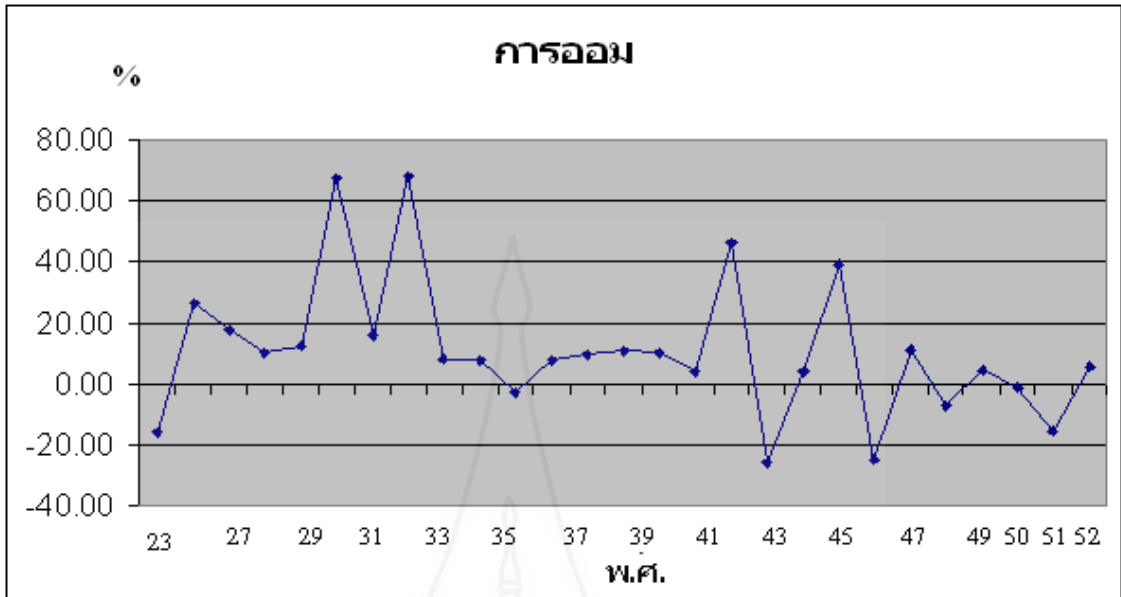
พ.ศ.	การออม (ล้านบาท)	อัตราเพิ่มของ การออม
2541	26,386.30	3.80
2542	38,706.15	46.69
2543	28,760.87	-25.69
2544	29,925.95	4.05
2545	41,694.99	39.33
2546	31,315.67	-24.89
2547	34,813.39	11.17
2548	32,396.19	-6.94
2549	33,924.60	4.72
2550	33,592.01	-0.98
2551	28,481.53	-15.21
2552	30,028.19	5.43

ที่มา: จากการคำนวณ

ที่มา: จากตารางที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 การออมของครัวเรือนของประเทศไทย

ที่มา: จากตารางที่ 3.4

ภาพที่ 3.5 การเปลี่ยนแปลงของการออมของครัวเรือนของประเทศไทย

2.2 ลักษณะและแนวโน้มของรายได้พึงจ่ายใช้สอยของครัวเรือนของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ปี 2523 - 2552

โดยทั่วไปการออมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีรายได้มากกว่าการจ่ายของเขา การออมคือ รายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยออกไปนี้เรียกว่าเงินออม $\text{Incomes} - \text{Expenses} = \text{Savings}$ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออัตรา การออมของครัวเรือนในระดับมหภาคคือรายได้พึงจ่ายใช้สอย (DPI) ซึ่งหากรายได้พึงจ่ายใช้ สอยเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแล้วจะทำให้ความสามารถในการออม ครัวเรือนเพิ่มขึ้นได้

จากตารางที่ 3.5 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 - ปี พ.ศ. 2540 และลดลงในปี พ.ศ. 2541 เหลือเพียง 3,043,451 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากเกิดวิกฤติ เศรษฐกิจการเงินอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. 2540 ทำให้รายได้ลดลง โดยในช่วงแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 - ปี พ.ศ. 2529 อัตราเพิ่มของรายได้ค่อนข้างต่ำอยู่ในระดับประมาณร้อยละ 5.0 ต่อปี ในช่วงกลาง ระหว่างปี พ.ศ. 2530 - ปี พ.ศ. 2538 อัตราเพิ่มของรายได้ค่อนข้างสม่ำเสมอประมาณร้อยละ 12.0 - 19.0 ต่อปี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา อัตราเพิ่มของรายได้กลับลดลงเรื่อยๆ จนถึงปี พ.ศ. 2552

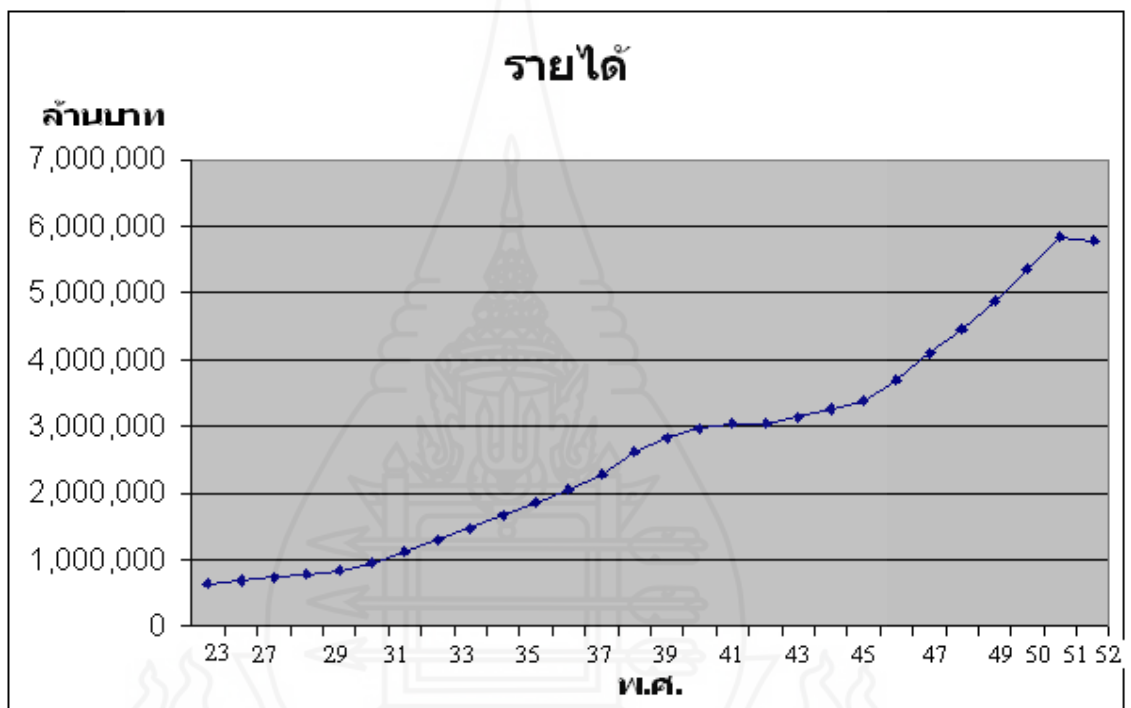
ตารางที่ 3.5 การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนของประเทศไทยระหว่างปี 2523-2552

พ.ศ.	รายได้ (ล้านบาท)	อัตราเพิ่มของรายได้
2523	512,998	-
2524	580,449	13.15
2525	653,477	12.58
2526	702,164	7.45
2527	743,270	5.85
2528	792,092	6.57
2529	839,471	5.98
2530	952,403	13.45
2531	1,109,459	16.49
2532	1,315,000	18.53
2533	1,470,730	11.84
2534	1,664,057	13.14
2535	1,858,323	11.67
2536	2,056,258	10.65
2537	2,274,171	10.60
2538	2,612,845	14.89
2539	2,841,540	8.75
2540	2,975,625	4.72
2541	3,043,451	2.28
2542	3,056,486	0.43
2543	3,138,085	2.67
2544	3,265,480	4.06
2545	3,385,022	3.66
2546	3,691,646	9.06
2547	4,090,863	10.81
2548	4,457,665	8.97
2549	4,886,416	9.62

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

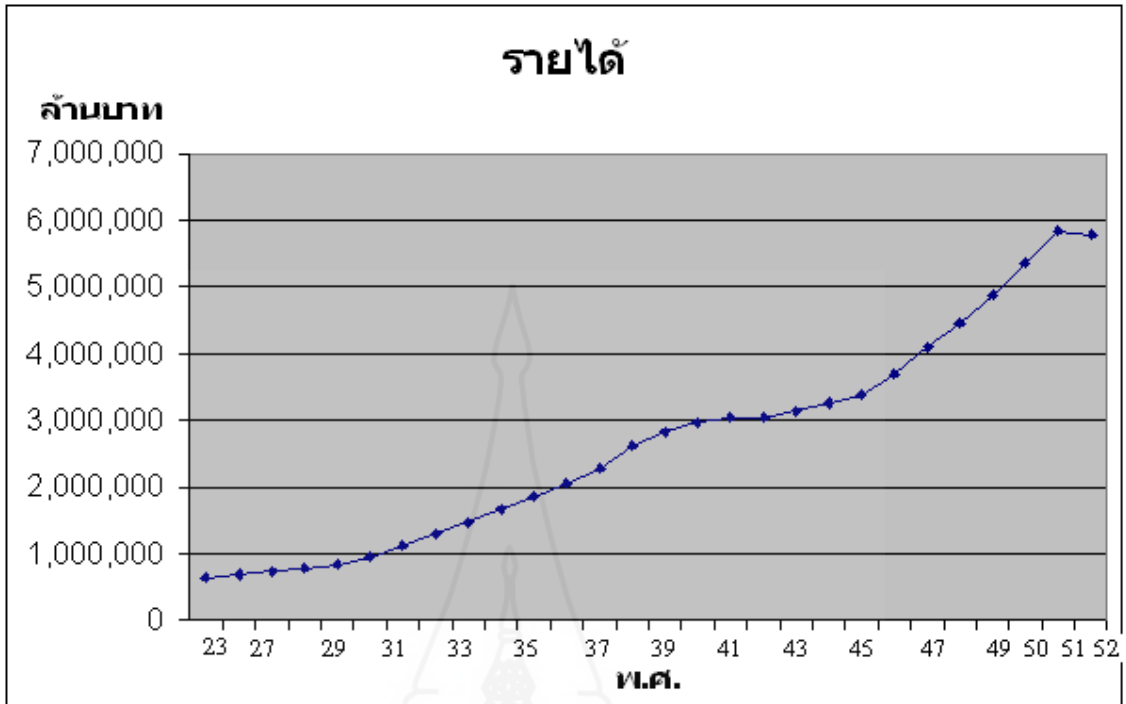
พ.ศ.	รายได้ (ล้านบาท)	อัตราเพิ่มของรายได้
2550	5,347,272	9.43
2551	5,843,024	9.27
2552	5,795,921	-0.81

ที่มา: จากการคำนวณ

ที่มา: จากตารางที่ 3.5

ภาพที่ 3.6 รายได้ของครัวเรือนของประเทศไทย

ที่มา: จากตารางที่ 3.5

ภาพที่ 3.7 การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของครัวเรือนของประเทศไทย

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทย

3.1 ความเสี่ยงจากการไม่ออม

การพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตได้นั้น จำเป็นที่ประชาชนในประเทศต้องยอมเสียดุลทรัพย์ากรของตนจากการบริโภคในปัจจุบันส่วนหนึ่ง และใช้ทรัพย์ากรนั้นไปในการสะสมทุนเพื่อการผลิตในอนาคต ซึ่งทรัพย์ากรที่มาจากภาระเว้นการบริโภคในปัจจุบันคือการออม

การออมมีความสัมพันธ์กับการลงทุนอย่างมาก เนื่องจากการออมก่อให้เกิดการสะสมเงินทุน อันเป็นแหล่งที่มาสำคัญของเงินลงทุนของประเทศ โดยบุคคลที่ลงทุนอาจจะเป็นคนเดียวกับบุคคลที่ออม หรือมิใช่บุคคลเดียวกันก็ได้ แต่การลงทุนที่เกิดขึ้นจริงต้องเท่ากับการออมที่เกิดขึ้นจริง และการลงทุนหรือการระดมทุนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการออมเกิดขึ้นแล้ว

โดยที่การลงทุนเป็นการทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตในอนาคต และประเทศจะพัฒนาได้รวดเร็วเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการผลิตของประเทศจะต้องมีความเจริญเติบโตรวดเร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือผลผลิตที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศนั้นจะต้องเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกันไป ซึ่งวิธีที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพของประเทศเพิ่มขึ้นที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การเพิ่มทุนและอุปกรณ์เข้าไปใช้ร่วมกับแรงงานดังนั้น

เพียงแต่ละบุคคลสามารถจัดหาทุนและอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ฯลฯ มาใช้ได้ และยังมีการออมมากขึ้นเท่าใด ก็จะส่งผลให้มีการลงทุนเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไปได้

ดังนั้นความเสี่ยงจากการไม่ออมจะมีผลต่อการสร้างเสริมความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและมีผลกระทบให้เกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการออมในระดับต่ำจะทำให้การลงทุนในระดับประเทศจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศ หากการพึ่งพิงเงินทุนจากต่างประเทศในระดับสูงและต่อเนื่อง รวมทั้งนำเงินออมไปลงทุนในโครงการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมนำมาสู่การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจได้ง่าย ดังนั้นการออมจึงนับว่ามีความสำคัญค่อนข้างมากเพื่อรองรับการลงทุน และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและต่อผู้ออมเองเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตระยะยาว อย่างไรก็ตามปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการออมที่ยั่งยืนคือการใช้จ่ายอย่างฉลาดมีแบบแผนและหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายสินค้าฟุ่มเฟือย ในทางตรงกันข้ามการออมมิได้หมายถึงการตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไปโดยไม่จ่ายจนถึงระดับหนึ่งก็จะส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้เช่นกัน

3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการออม

จากการศึกษาการออมโดยรวมของประเทศไทยเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ แม้ว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอด แต่ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นของการออมภาครัฐบาล ขณะที่อัตราการออมภาคเอกชนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังนั้นการเพิ่มอัตราการออมจึงต้องเน้นการเพิ่มการออมของภาคเอกชน โดยเฉพาะการออมของภาคครัวเรือนที่เป็นสำคัญ การกระตุ้นและการส่งเสริมการออมในภาคครัวเรือนจึงเป็นนโยบายสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม การออมในประเทศที่ระดมยังไม่เพียงพอความต้องการลงทุนเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการที่สำคัญได้แก่

3.2.1 โครงสร้างพื้นฐาน

1) รายได้ จากการศึกษพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออัตราการออมของครัวเรือนในระดับมหภาคคือรายได้พึงจับจ่ายใช้สอย (DPI) ซึ่งหากรายได้พึงจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแล้วจะทำให้ความสามารถในการออมครัวเรือนเพิ่มขึ้นได้

2) ผลตอบแทนการออม อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของเงินฝากมีการปรับตัวไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามกลไกตลาด โดยอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่ธนาคารพาณิชย์ระยะเวลา 12 เดือนมีอัตราเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ

3) ทางเลือกในการออม ควรมีการเพิ่มทางเลือกของการออมให้มีความหลากหลาย เช่น การพัฒนาตราสาร โดยการแก้ไขกฎหมาย กฎเกณฑ์ และแก้ไขปัญหาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตราสารการเงิน เพื่อให้สถาบันการเงินออกตราสารระดมทุนจากประชาชนได้มากขึ้น จะเป็นการส่งเสริมการออมมากขึ้น แต่ในปัจจุบันตราสารการเงินของประเทศไทยยังมีรูปแบบจำกัดไม่สามารถตอบสนองการออมสำหรับกลุ่มรายได้น้อยและมีอาชีพอิสระได้

3.2.2 ข้อจำกัดด้านกฎหมายและระเบียบ กฎเกณฑ์

1) ข้อจำกัดการเปิดสาขาของสถาบันการเงิน สถาบันการเงินบางแห่งโดยเฉพาะบริษัทเงินทุนมีข้อจำกัดทางกฎหมายกำหนดให้บริษัทเงินทุนสามารถเปิดสาขาได้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

2) ข้อจำกัดในกฎระเบียบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กฎหมายกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยในกรณีต่างๆดังนี้

(1) กรณีภาวะเศรษฐกิจถดถอยทำให้นายจ้างไม่สามารถจ่ายเงินเข้าสมทบเข้ากองทุนทำให้ต้องระงับการจัดตั้งกองทุน

(2) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพยังลงบัญชีแบบต้นทุน ดังนั้นในกรณีที่ทรัพย์สินที่ลงทุนมีมูลค่าต่ำลง เงินที่สมาชิกที่เกษียณอายุได้รับสูงกว่าความเป็นจริงและทำให้สมาชิกที่ยังไม่เกษียณอายุและสมาชิกที่ออกจากกองทุนในช่วงที่แตกต่างกันไม่ได้รับความเป็นธรรม

(3) หากลูกจ้างต้องการออมฝ่ายเดียว หรือออมในอัตราที่สูงกว่านายจ้างไม่สามารถกระทำได้

(4) การพัฒนาตลาดทุนเพื่อรองรับการลงทุนของสมาชิกให้เงินออมงอกเงยยังไม่เกิดประสิทธิภาพ

(5) การให้ความรู้ด้านกองทุนและการบริหารเงินลงทุนแก่สมาชิกและคนทั่วไป ยังมีอยู่น้อย ไม่ทั่วถึง ซึ่งควรให้การศึกษ ประชาสัมพันธ์ โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ให้คนเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องออมเงินไว้ตั้งแต่วัยเริ่มต้นทำงาน

3.3 พฤติกรรมของผู้ออม

1) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงเครื่องมือและรูปแบบการออมประเภทใหม่ ทำให้ยังนิยมรูปแบบและเครื่องมือการออมระยะสั้น ซึ่งอายุไม่เกิน 1 ปี เช่น การฝากเงินประเภทออมทรัพย์มากที่สุด

2. ประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการออมและมีพฤติกรรมโน้มไปใช้จ่ายและอุปโภคสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้นด้วยสาเหตุหลายปัจจัย ประกอบด้วย รายได้ถาวรของครัวเรือนสูงขึ้นเนื่องจากย้ายการผลิตเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรมและบริการเพิ่มขึ้นทำให้ภาคครัวเรือนให้ความสำคัญต่อการออมน้อยลง ขณะที่การแข่งขันทางธุรกิจและเปิดเสรีทางการค้า ทำให้สินค้าต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยได้สะดวกและในราคาที่ถูกลง จึงเพิ่มทางเลือกให้การอุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยมากขึ้น ทั้งนี้โดยพบว่าการขยายตัวของสินเชื่อเพื่อการบริโภคของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นมาก

3) ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในความมั่นคงของระบบการเงินและสถาบันการเงินจากการที่สถาบันการเงินหลายแห่งประสบปัญหาการดำเนินงาน โดยขาดสภาพคล่องและต้องปิดกิจการลง ทำให้ประชาชนหันไปนิยมรูปแบบการออมนอกระบบประเภทที่ให้ผลตอบแทนสูง

4) ประชาชนขาดความสนใจระดมเงินออมอย่างจริงจัง แม้ว่าทางการจะได้ดำเนินการหลายประการ เพื่อกระตุ้นการออม แต่รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรณรงค์เงินออมเพื่อสร้างนิสัยการประหยัดให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

สรุปการศึกษาเกี่ยวกับการออมของประเทศไทยมีแนวโน้มการออมของประเทศไทยในภาพรวมลดลงกล่าวคือ การลดของการออมสุทธิภาครัฐบาลและการออมสุทธิภาคครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การออมในภาพรวมของประเทศลดลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการอาทิเช่น

1) การอุปโภคบริโภคของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการอุปโภคบริโภคในกลุ่มสินค้าคงทนที่มีราคาสูง เช่น รถยนต์ มือถือ เครื่องไฟฟ้า ฯลฯ รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมได้สะดวกขึ้น

2) โครงการต่างๆของรัฐบาลเช่น โครงการประกันสุขภาพของรัฐบาลซึ่งทำให้ครัวเรือนลดความจำเป็นที่จะต้องออมเงินสำหรับใช้ในยามจำเป็น

3) อุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งออมเงินซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไข การส่งเสริมสนับสนุนให้มีสถาบันการเงินในระดับท้องถิ่นที่ให้ครัวเรือนเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งมาตรการเพิ่มแรงจูงใจด้านภาษี สำหรับการออมที่มีข้อตกลงกันและผูกพันในระยะยาว (Contractual saving) เช่น การออมในรูปแบบการประกันชีวิต การถือพันธบัตรระยะยาวอายุมากกว่า 7 ปี การออมเงินในรูปแบบของเงินฝากระยะยาว ตลอดจนการสนับสนุนการออมในรูปแบบพิเศษ เช่น การออมเพื่อการศึกษา และการออมเพื่อซื้อบ้านหลังแรก เป็นต้น

บทที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาทั้งการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย และ รายงานรายได้ประชาชาติของประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนการวิเคราะห์เชิงปริมาณใช้วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยการสร้างสมการถดถอยพหุคูณ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาดังนี้

1. ข้อมูลภาพรวมเงินออมของประเทศไทยรวบรวมจากธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. ข้อมูลปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ รวบรวมจากรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552
3. รายได้พึงจ่ายใช้สอย รวบรวมจากรายงานบัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศไทย ที่ 1988 ฐานปีโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552
4. รายได้จากทรัพย์สิน (Income from Property) รวบรวมจากรายงานบัญชีรายได้ประชาชาติของประเทศไทย ที่ 1988 ฐานปีโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552
5. อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์ ได้จากรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย (ข้อมูลสถิติ) EI 027 เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552
6. อัตราเงินเฟ้อ เก็บเป็นค่าร้อยละ ซึ่งได้จากรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย (ข้อมูลสถิติ) EI 027 เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจาก ธนาคารแห่งประเทศไทยและ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไปจัดระเบียบข้อมูลและสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Function) ทำการประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares: OLS) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป E views 4

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยแบบจำลองดังนี้

$$S = f(X_1, X_2, X_3, X_4)$$

โดยกำหนดให้

S	=	ปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์
X ₁	=	รายได้พึงจับจ่ายใช้สอย
X ₂	=	รายได้จากทรัพย์สิน
X ₃	=	อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์
X ₄	=	อัตราเงินเฟ้อ

หรือเขียนเป็นรูปสมการถดถอยพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรจริงดังนี้

$$S = \beta_0 + \beta_1 \text{DPI} + \beta_2 \text{IP} + \beta_3 \text{INF} + \beta_4 \text{I} + U$$

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

S คือปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ การศึกษาครั้งนี้ใช้ปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์เท่านั้นเนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลเงินออมที่อยู่นอกระบบธนาคารได้ โดยรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2552 และ เพื่อให้ทราบค่าที่แท้จริงของปริมาณเงินฝากของครัวเรือน ที่ธนาคารพาณิชย์ จึงได้นำ GDP Deflator มาปรับหาค่าที่แท้จริง

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

DPI คือรายได้พึงจ่ายใช้สอย (Disposable Personal Income) เป็นรายได้ของครัวเรือน หรือรายได้ประชาชาติของประเทศไทย (National Income) ได้รับหลังหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สามารถนำไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการได้จริง

IP คือรายได้จากทรัพย์สิน (Income from Property) หมายถึง ผลประโยชน์อันเกิดจากทรัพย์สินที่ถือครองอยู่ รายได้เหล่านี้จะอยู่ในรูปค่าเช่า ดอกเบี้ยและเงินปันผลซึ่งถือเป็นรายได้ถาวร รายได้ประเภทนี้มักจะมีลักษณะ เป็นรายได้ชั่วคราวมากกว่ารายได้ที่เป็นเงินเดือนและค่าจ้าง

INF คืออัตราเงินเฟ้อซึ่งจะมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเพิ่มขึ้นและการออมลดลง วัดได้จากการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค

I คืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์ คือ เงินฝากที่ผู้ฝากจะถอนคืนได้เมื่อตรงกำหนดเวลาที่ตกลงไว้ เช่น 1 ปี กรณีผู้ฝากเงินจะได้รับผลตอบแทนในรูปอัตราดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนการออม

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

(Millions of Bath)

Years	Save	DPI	IP	INF (%)	I (%)
2523	2,219	512,998	33,641	19.7	12
2524	2,575	580,449	43,880	12.7	13
2525	3,059	653,477	52,395	5.1	10
2526	2,569	702,164	60,316	3.7	12.5
2527	3,252	743,270	73,212	0.8	12.5
2528	3,827	792,092	83,746	2.4	11
2529	4,218	839,471	80,209	1.9	7.25
2530	4,752	952,403	73,876	2.4	10.5
2531	7,966	1,109,459	87,152	3.9	8.63
2532	9,259	1,315,000	120,688	5.3	9.5
2533	15,555	1,470,730	169,636	5.9	15.5
2534	16,821	1,664,057	230,180	5.7	10.5
2535	18,114	1,858,323	240,630	4.1	8.5
2536	17,568	2,056,258	264,663	3.4	7
2537	18,909	2,274,171	286,798	5	10.25
2538	20,807	2,612,845	403,886	5.7	11
2539	23,065	2,841,540	475,782	5.9	9.25
2540	25,420	2,975,625	488,060	5.6	13
2541	26,386	3,043,451	505,552	8	6
2542	38,706	3,056,486	306,609	0.3	4.25
2543	28,761	3,138,085	257,805	1.6	3.5
2544	29,926	3,265,480	233,654	1.6	3
2545	41,695	3,385,022	231,019	0.7	2
2546	31,316	3,691,646	240,884	1.8	1
2547	34,813	4,090,863	220,416	2.7	1
2548	32,396	4,457,665	333,963	4.5	3
2549	33,925	4,886,416	481,961	4.7	5
2550	33,592	5,347,272	499,104	2.3	2.38
2551	28,482	5,843,024	508,969	5.5	4
2552	30,028	5,795,921	494,859	-0.9	1.6

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งผลกรวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) และความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS)

ส่วนที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทยได้ทำการวิเคราะห์โดยใช้ สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ผลดังนี้

$$S = 13253.46 + 0.003972DPI + 0.018832IP - 179.8196INF - 915.1218I$$

t-statistic	(2.420835)	(2.161617)	(1.464201)	(-0.662399)	(-2.024009)
-------------	------------	------------	------------	-------------	-------------

R ²	=	0.88	Adjusted R ²	=	0.86
F-Test	=	45.433	Durbin Watson	=	1.36
SEE	=	5015.794	Sig.F.	=	0.000

1) ผลการศึกษาตามแบบจำลองข้างต้น พบว่าการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์กับ รายได้พึงจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริง รายได้จากทรัพย์สิน อัตราเงินเฟ้อ และ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์ร้อยละ 88 โดยคำนวณหา R² = 0.88 แสดงว่าสมการสามารถอธิบายปัจจัยการออมของคนไทยของสถาบันการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้ถึงร้อยละ 88 นอกนั้นเกิดจากปัจจัยอื่นๆ อีก ร้อยละ 12 โดยมีค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 5015.79 การทดสอบปัญหาการมีความสัมพันธ์กันเองของตัวคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) จากค่า Durbin-Watson ซึ่งจากการเปิดตารางโดยกำหนดระดับนัยสำคัญ (α) ที่ระดับ 0.05 (ร้อยละ 95)

จำนวนตัวแปรอิสระ 4 ตัว ($K = 4$) จำนวนตัวอย่าง 30 ตัวอย่าง ($n = 30$) ได้ค่าวิกฤต $d_L = 1.14$ และ $d_U = 1.74$ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าที่ได้จากการคำนวณซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.36 ซึ่งเป็นค่าที่มากกว่า d_L แสดงว่ายอมรับสมมติฐานว่าง (H_0) หมายถึงไม่มีปัญหาตัวคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันเอง

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์กับรายได้พึงจับจ่ายใช้สอย (DPI) พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ (S) โดยมีค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือ รายได้พึงจับจ่ายใช้สอย (DPI) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับเท่ากับ 2.161 กล่าวคือ เมื่อรายได้พึงจับจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริงเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาทจะทำให้ปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น 0.0040 ล้านบาท ในทางกลับกันรายได้พึงจับจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริงลดลง 1 ล้านบาทจะทำให้ปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ลดลง 0.0040 ล้านบาท

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์และรายได้จากทรัพย์สิน (IP) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกแสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือรายได้จากทรัพย์สิน (IP) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ เท่ากับ 1.464 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

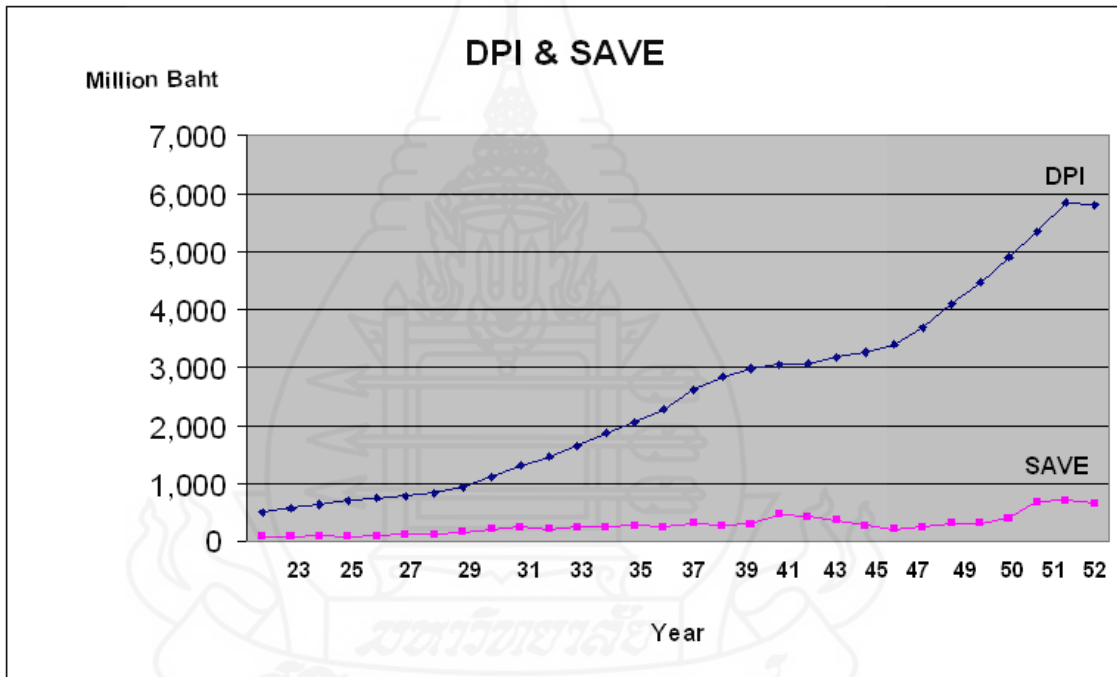
4) ความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์และอัตราเงินเฟ้อ (INF) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบแสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางลบหรือทิศทางตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือรายได้จากทรัพย์สิน (IP) ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ เท่ากับ 0.662 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5) ความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์ (I) จากผลการวิเคราะห์พบว่า อัตราดอกเบี้ยมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบแสดงว่า อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการออมเงินของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ โดยมีค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์ (I) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ เท่ากับ 2.024 กล่าวคือถ้าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ส่งผลให้ปริมาณการออมเงินของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์จะลดลง 912.12 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการออมเงินของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แสดงว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนของการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น การออมของครัวเรือนจะลดลง อาจเป็นเพราะอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อมูลค่า

ทรัพย์สินที่แท้จริงในปัจจุบัน ทำให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ประชาชนจึงลดการออมเงินลง

6) จากผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้พึงจ่ายใช้สอย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนของธนาคารพาณิชย์(S) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการออมเงินของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ สำหรับตัวแปรที่เป็นรายได้จากทรัพย์สิน และ อัตรารายได้ จากการวิเคราะห์พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

7) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการออมและรายได้

ภาพที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการออมและรายได้

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์และรายได้พึงจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริง (DPI) โดยนำข้อมูลของปีจายที่เป็นตัวแปรตาม คือ ปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ที่ได้นำ GDP Deflator มาปรับค่าที่แท้จริงแล้ว และข้อมูลของปีจายที่เป็นตัวแปรอิสระคือ รายได้พึงจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริง มาหาความสัมพันธ์โดยวิธีเขียนกราฟ จากภาพที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นก็จะนำส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายปกติ นำไปออมกับสถาบัน

การเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและสอดคล้องกับผลการศึกษาตามแบบจำลองข้างต้น กล่าวคือผลการวิเคราะห์พบว่า รายได้พึงจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริงมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณเงินฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินที่เป็นธนาคารพาณิชย์ และเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สมบูรณ์ หรือเรียกสั้นๆว่าทฤษฎีรายได้สมบูรณ์ตามแนวคิดของเคนส์ที่ว่า การออมกับรายได้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ส่วนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) และความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS)

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณหาค่า APS และ MPS

ปี พ.ศ.	เงินฝากจากภาคครัวเรือนที่แท้จริง หน่วย/ล้านบาท	รายได้พึงจ่ายใช้สอย หน่วย/ล้านบาท	APS $\frac{S}{Yd}$	ΔS	ΔYd	MPS $\frac{\Delta S}{\Delta Yd}$
2523	2,219	512,998	0.004			
2524	2,575	580,449	0.004	356	67,451	0.007
2525	3,059	653,477	0.005	483	73,028	-0.010
2526	2,569	702,164	0.004	-489	48,687	0.017
2527	3,252	743,270	0.004	682	41,106	0.012
2528	3,827	792,092	0.005	575	48,822	0.008
2529	4,218	839,471	0.005	392	47,379	0.005
2530	4,752	952,403	0.005	534	112,932	0.020
2531	7,966	1,109,459	0.007	3,214	157,056	0.006
2532	9,259	1,315,000	0.007	1,293	205,541	0.040
2533	15,555	1,470,730	0.011	6,296	155,730	0.007
2534	16,821	1,664,057	0.010	1,265	193,327	0.007
2535	18,114	1,858,323	0.010	1,294	194,266	-0.003
2536	17,568	2,056,258	0.009	-546	197,935	0.006
2537	18,909	2,274,171	0.008	1,341	217,913	0.006
2538	20,807	2,612,845	0.008	1,898	338,674	0.010
2539	23,065	2,841,540	0.008	2,258	228,695	0.018
2540	25,420	2,975,625	0.009	2,354	134,085	0.014

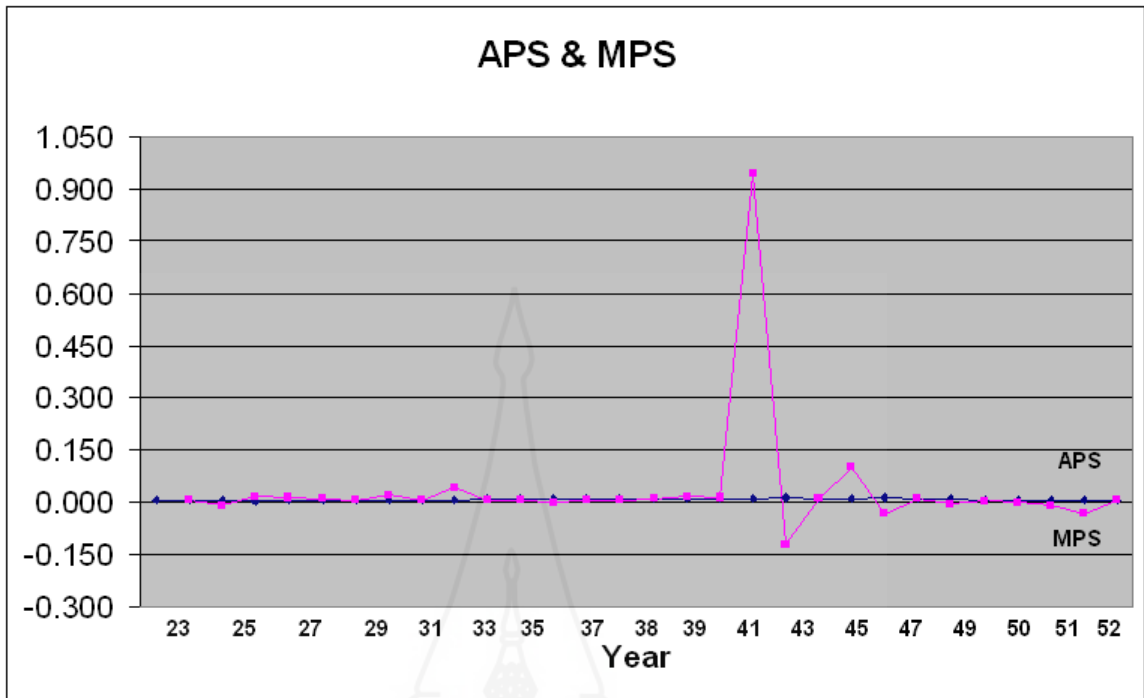
ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	เงินฝากจากภาค ครัวเรือนที่แท้จริง หน่วย/ล้านบาท	รายได้พึงจ่ายใช้ สอย หน่วย/ล้านบาท	1/ APS $\frac{S}{Yd}$	ΔS	ΔYd	2/ MPS $\frac{\Delta S}{\Delta Yd}$
2541	26,386	3,043,451	0.009	966	67,826	0.945
2542	38,706	3,056,486	0.013	12,320	13,035	-0.122
2543	28,761	3,138,085	0.009	-9,945	81,599	0.009
2544	29,926	3,265,480	0.009	1,165	127,395	0.098
2545	41,695	3,385,022	0.012	11,769	119,542	-0.034
2546	31,316	3,691,646	0.008	-10,379	306,624	0.009
2547	34,813	4,090,863	0.009	3,498	399,217	-0.007
2548	32,396	4,457,665	0.007	-2,417	366,802	0.004
2549	33,925	4,886,416	0.007	1,528	428,751	-0.001
2550	33,592	5,347,272	0.006	-333	460,856	-0.010
2551	28,482	5,843,024	0.005	-5,110	495,752	-0.033
2552	30,028	5,795,921	0.005	1,547	-47,103	0.005
		ค่าเฉลี่ย APS	0.007		ค่าเฉลี่ย MPS	0.03

^{1/} APS = ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (Average Propensity to Save)

^{2/} MPS = ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save)

ภาพที่ 5.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมและความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมกรออมที่นิยมใช้กัน คือ APS (Average Propensity to Save: ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่ารายได้ 1 หน่วย ครัวเรือนจะทำการออมเก็บไว้เท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงพฤติกรรมในการจัดสรรรายได้ไปในการออมของครัวเรือน และ MPS (Marginal Propensity to Save: ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ปริมาณการออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่กระทบต่อพฤติกรรมกรออมว่ามีมากน้อยเพียงใด

จากตารางที่ 5.1 ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม(APS) ของการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2526 – 2552 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.007 ซึ่งหมายความว่า เมื่อครัวเรือนมีรายได้ 1 หน่วย ครัวเรือนจะทำการออมเก็บไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ไทยเพียง 0.007 เท่านั้น สำหรับค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมที่สูงสุดคือ ปี พ.ศ. 2542 เท่ากับ 0.013 เนื่องประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2542 ส่งผลให้ประชาชนไม่มั่นใจในเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวจึงไม่นำเงินมาลงทุน

สำหรับค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS) ของการออมที่ธนาคารพาณิชย์ของครัวเรือนในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2525 – 2552 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.03 ซึ่งหมายความว่า เมื่อครัวเรือนมีรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ครัวเรือนจะทำการออมเก็บไว้ที่ธนาคารพาณิชย์ไทยเพียง 0.03 หน่วยเท่านั้น มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ปี พ.ศ. 2542 ค่า MPS เท่ากับ 0.94 เนื่องจากประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2542 ส่งผลให้ประชาชนไม่มั่นใจในเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวจึงไม่นำเงินมาลงทุน หลังจากนั้นเมื่อเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว ค่า MPS ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 – 2552 มีค่าระหว่าง -0.034 – 0.098

อย่างไรก็ตามในบางปีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) มีค่าน้อยกว่าความโน้มเอียงเฉลี่ยหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS) ที่เป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคที่ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค (APC) จะมีค่ามากกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) เสมอ ซึ่งจะทำให้ค่า APS มีค่าน้อยกว่า MPS เสมอ แต่จากการศึกษาในบางปีค่า APS มีค่ามากกว่า MPS ซึ่งไม่เป็นไปตามทฤษฎี แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของ APS และ MPS ระหว่างปี 2523-2552 แล้วพบว่าค่า APS มีค่าน้อยกว่า MPS ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 การศึกษาเกี่ยวกับการออมของประเทศไทยมีแนวโน้มการออมของประเทศไทยในภาพรวมลดลงกล่าวคือ การลดของการออมสุทธิภาครัฐบาลและการออมสุทธิภาคครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การออมในภาพรวมของประเทศลดลง เนื่องจากสาเหตุหลายประการอาทิเช่น

1) การอุปโภคบริโภคของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการอุปโภคบริโภคในกลุ่มสินค้าคงทนที่มีราคาสูง เช่น รถยนต์ มือถือ เครื่องไฟฟ้า ฯลฯ รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ยืมได้สะดวกขึ้น

2) โครงการต่างๆของรัฐบาลเช่น โครงการประกันสุขภาพของรัฐบาลซึ่งทำให้ครัวเรือนลดความจำเป็นที่จะต้องออมเงินสำหรับใช้ในยามจำเป็น

3) อุปสรรคและข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งออมเงินซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไข การส่งเสริมสนับสนุนให้มีสถาบันการเงินในระดับท้องถิ่นที่ให้ครัวเรือนเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งมาตรการเพิ่มแรงจูงใจด้านภาษี สำหรับการออมที่มีข้อตกลงกันและผูกพันในระยะยาว (Contractual saving) เช่น การออมในรูปแบบการประกันชีวิต การถือพันธบัตรระยะยาวอายุมากกว่า 7 ปี การออมเงินในรูปแบบของเงินฝากระยะยาว ตลอดจนการสนับสนุนการออมในรูปแบบพิเศษ เช่น การออมเพื่อการศึกษา และการออมเพื่อซื้อบ้านหลังแรก เป็นต้น

1.2 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนของประเทศไทยจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเงินออมของครัวเรือนที่วัดจากปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์และรายได้พึงจับจ่ายใช้สอย รายได้จากทรัพย์สิน อัตราเงินเฟ้อ และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์โดยใช้แบบจำลองสมการการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) คำนวณหาค่าโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square Method: OLS) ด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป E view 4 ได้ผลดังนี้

1) ผลการศึกษาตามแบบจำลองข้างต้น พบว่าการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์มีความสัมพันธ์กับ รายได้พึงจ่ายใช้สอยที่สามารถใช้จ่ายได้จริง รายได้จากทรัพย์สิน อัตราเงินเฟ้อ และ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปี ของธนาคารพาณิชย์ร้อยละ 88 โดยคำนวณหา $R^2 = 0.88$ แสดงว่าสมการสามารถอธิบายปัจจัยการออมของคนไทยของสถาบันการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้ถึง ร้อยละ 88 นอกนั้นเกิดจากปัจจัยอื่นๆ อีก ร้อยละ 12

2) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์กับ รายได้พึงจ่ายใช้สอย (DPI) พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทิศทางเดียวกันที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยที่เมื่อรายได้พึงจ่ายใช้สอยเปลี่ยนแปลงไป 1 ล้านบาทจะมีผลทำให้ปริมาณเงินฝาก จากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินที่ธนาคารพาณิชย์ไทยเปลี่ยนแปลงไป 0.004 ล้านบาท

3) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์กับและ รายได้จากทรัพย์สิน (IP) ค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกแสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทิศทาง เดียวกัน อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือรายได้จากทรัพย์สิน (IP) ใน ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ เท่ากับ 1.464 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4) จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์กับและ อัตราเงินเฟ้อ (INF) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบแสดงว่ามีความสัมพันธ์ทางลบหรือทิศทางตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบค่าทางสถิติ (t-statistic) ของปัจจัยคือรายได้จากทรัพย์สิน (IP) ในระดับ ความเชื่อมั่นร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ เท่ากับ 0.662 พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์ (I) เป็นตัวแปรที่มีผลในทาง ลบหรือตรงกันข้ามกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมเงินของครัวเรือนในธนาคารพาณิชย์ไทย ค่า สัมประสิทธิ์เป็นลบ แสดงว่าถ้าอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ส่งผลให้ปริมาณการออมเงินของ ครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์จะลดลง 912.12 บาท แสดงว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ย ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทน ของการออมของประชาชนเพิ่มขึ้น การออมของประชาชนจะลดลง อาจเป็นเพราะอัตราดอกเบี้ยที่ เพิ่มขึ้นส่งผลต่อมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงในปัจจุบัน ทำให้เป้าหมายในการออมเงินของประชาชนที่เคย ตั้งไว้มาถึงเร็วขึ้น จึงกระตุ้นให้มีการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นแล้วลดการออมลง

1.3 การหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) และ ความโน้มเอียง หน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) พบว่าในบางปีความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) มีค่าน้อย กว่าความโน้มเอียงเฉลี่ยหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS) ที่เป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคที่ความโน้ม เอียงเฉลี่ยในการบริโภค (APC) จะมีค่ามากกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC) เสมอ ซึ่งจะทำให้ค่า APS มีค่าน้อยกว่า MPS เสมอ แต่จากการศึกษาในบางปีค่า APS มีค่ามากกว่า

MPS ซึ่งไม่เป็นไปตามทฤษฎี แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของ APS และ MPS ระหว่างปี 2523-2552 แล้วพบว่าค่า APS มีค่าน้อยกว่า MPS ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภค

2. อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับการออมของประเทศไทยมีแนวโน้มการออมของประเทศไทยในภาพรวมลดลงกล่าวคือ การลดของการออมสุทธิภาครัฐบาลและการออมสุทธิภาคครัวเรือนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การออมในภาพรวมของประเทศลดลง สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินในประเทศไทย ของ สุทธิพงษ์ พิบูลย์ทิพย์ (2538) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางสถิติที่หน่วยงานราชการต่างๆ รวบรวมได้ระยะเวลาเวลาการศึกษาปี พ.ศ. 2521 – 2531 พบว่า ครัวเรือนเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนการออมสูงที่สุดในโครงสร้างการออมของประเทศ ปริมาณการออมของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลง

1.2 ผลการวิเคราะห์เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทยเป็นไปตามหลักทฤษฎีการออมที่สัมพันธ์กับรายได้สมบูรณ์ของเคนส์มีผลต่อปริมาณการออมของประชาชนและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ รายได้พึงจ่ายใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาทจะมีผลทำให้ปริมาณเงินฝากของครัวเรือนในธนาคารพาณิชย์ไทยเพิ่มขึ้น 0.004 บาทหรือมีค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS) เท่ากับ 0.004 โดยมีค่าใกล้เคียงกับพฤติกรรมการออมเงินของครัวเรือนในหมู่ที่ 7 ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง จำนวน 295 ครัวเรือนซึ่งชูลีรัตน์ คงเรือง และประกายิต อินสุวรรณ ได้ทำการศึกษาเมื่อปี 2552 มีค่า MPS เท่ากับ 0.002 และสัญญา คงศรีนวล (2550) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ค่า MPS เท่ากับ 0.046

1.3 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์ (I) จากผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์พบว่าอัตราดอกเบี้ย (I) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ แสดงว่า อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณเงินออมของประชาชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณการออมของประชาชนในธนาคารพาณิชย์ประเทศไทย ซึ่ง จุฑามาส โดเจริญ (2552) วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปริมาณการออมของธนาคารพาณิชย์ของไทย โดยปัจจัยที่เป็นอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับปริมาณการออมเงิน

ในธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยคืออัตราดอกเบี้ยเงินฝากเฉลี่ยโดยมีค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นลบ ผลการวิเคราะห์แสดงว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ย ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนของการออมของประชาชนเพิ่มขึ้น การออมของประชาชนจะลดลง อาจเป็นเพราะอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อมูลค่าทรัพย์สินที่แท้จริงในปัจจุบัน ทำให้เป้าหมายในการออมเงินของประชาชนที่เคยตั้งไว้มาถึงเร็วขึ้น จึงกระตุ้นให้มีการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นแล้วลดการออมลง นอกจากนี้การนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารถือว่าเป็นการลงทุนประเภทหนึ่ง ผู้ที่นำเงินไปฝากไว้กับธนาคารจะได้รับผลตอบแทนเป็นอัตราดอกเบี้ยแสดงว่าหากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำเพิ่มขึ้นประชาชนจะให้ความสนใจในการนำเงินไปฝากไว้กับธนาคาร ซึ่งในการลงทุนในรูปของการออมเพื่อให้ได้ผลตอบแทนมีหลายช่องทาง ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การซื้อประกันชีวิตแบบบำนาญ หรือในรูปแบบอื่นๆ ที่ทำให้ผู้ออมมีความสนใจในการลงทุนที่อัตราดอกเบี้ยสูงกว่าการฝากเงินในธนาคารพาณิชย์ จึงทำให้ผลการศึกษ้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 1 ปีของธนาคารพาณิชย์มีค่าตรงข้ามกับการออม

1.4 รายได้จากทรัพย์สิน และ อัตรารายได้เพื่อ ปัญหาในการวิจัยมักจะพบบ่อยมากที่ตัวแปรอิสระที่นำไปใส่ในสมการต่างๆ ที่ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ควรที่ความหมายและผลกระทบต่อตัวแปรตาม แต่เมื่อเราใส่ตัวแปรเข้าไปหลายๆ อาจจะทำให้เกิดความสับสนระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ หรือระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง ดังนั้นรายได้จากทรัพย์สินและอัตรารายได้เพื่อไม่สามารถสรุปผลได้ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 การศึกษาการหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) และความโน้มเอียงเฉลี่ยหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS) โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยของ APS และ MPS ระหว่างปี 2523-2552 แล้วพบว่าค่า APS เท่ากับ มีค่าน้อยกว่า MPS ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์

3. ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ผลของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเร่งระดมเงินออมได้โดยการใช้นโยบายผ่านทางตัวแปรต่างๆ ที่ได้นำมาศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นการระดมเงินออมของครัวเรือน จะเพิ่มขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ

1. รายได้จากทรัพย์สินและรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้จริงมักจะถูกนำไปใช้เพื่อการบริโภคมากกว่าการนำเงินไปเก็บออมไว้ ดังนั้นจึงต้องลดการบริโภคลง โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยต่างๆ จากต่างประเทศ โดยการเพิ่มอัตราภาษีสำหรับการนำเข้าสินค้าชนิดดังกล่าว เพื่อจำกัดการนำเข้า

สินค้าจากต่างประเทศและหันมาใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศ เพื่อก่อให้เกิดผลต่อการขยายตัวของการลงทุน อันจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นซึ่งแน่นอนอัตราการออมย่อมเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

2. ปรับปรุงอัตราผลตอบแทนของสถาบันการออมให้เหมาะสมและเกื้อกูลต่อการสนับสนุนการออมของครัวเรือน ซึ่งต้องให้อัตราผลตอบแทนสร้างแรงจูงใจในการชักจูงให้ประชาชนนำเงินมาออมไว้กับสถาบันการออมเพิ่มมากขึ้น อัตราผลตอบแทนที่กำหนดจะต้องสอดคล้องกับการอ่อนตัวตามภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย

3. การควบคุมระดับราคาสินค้า ในรูปดัชนีราคาผู้บริโภค ในรูปของอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการออมในสถาบันการออม เพราะหากไม่มีการควบคุมแล้วจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นตามดัชนีของราคาสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากปล่อยไปการออมก็จะลดลง ดังนั้นจึงต้องหาทางควบคุมระดับอัตราเงินเฟ้อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจก็จะสามารถระดมเงินออมให้กับระบบเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

4. จูงใจให้เกิดการออม และชักจูงให้ประชาชนโดยทั่วไปรู้จักประหยัดและรู้จักวิธีการออมทรัพย์กับสถาบันการออม ตลอดจนชี้แจงให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับหากทำการออมทรัพย์กับสถาบันการออม ซึ่งวิธีการนี้จะเห็นผลได้นั้นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และต้องอาศัยระยะเวลาจึงจะทำให้เกิดประสิทธิผล

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. จากการศึกษาพบว่าการศึกษาด้วยการใช้สมการถดถอยเชิงซ้อนไม่สามารถอธิบายการออมของครัวเรือนไทยได้อย่างสมบูรณ์ แสดงว่ายังมีปัจจัยอื่นๆอีกที่ยังมีผลต่อการออมของครัวเรือนไทย ดังนั้นการศึกษาค้างต่อไป ควรเพิ่มตัวแปรที่น่าสนใจเข้าไปเป็นตัวแปรอิสระอีก เช่น พฤติกรรมการบริโภค สินค้าฟุ่มเฟือย สินค้าเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภค และการออมจากต่างประเทศ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาการออมของภาคครัวเรือนในรูปแบบอื่น เช่น การออมในรูปแบบการถือครองอสังหาริมทรัพย์ การออมในกรมธรรม์ประกันชีวิต หรือ การออมในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น เพื่อสามารถทราบถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในรูปแบบอื่นต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ เอกเผ่าพันธุ์ และคณะ (2552) รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่องการบริหารจัดการคุณภาพการ
ออมและการลงทุนของประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
- จุฑามาศ โตเจริญ (2553) “ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมเงินในธนาคารพาณิชย์ไทย” การศึกษา
ค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร
- ดารณี วิทยาศัย (2545) “การศึกษาพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออมของพนักงานภาคเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ชวลีรัตน์ คงเรือง และ ประภาภิต อินสุวรรณ (2552) “พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่กำหนดสัดส่วนการออมของครัวเรือนในหมู่ที่ 7 ตำบลหารเทา อำเภอบางแพะยูน จังหวัดพัทลุง”
จังหวัดสงขลา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ทิพย์วารี สุปรีย์ศิลป์ (2550) “ปัจจัยที่มีผลต่อการออมในตลาดการเงิน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรเมศวร์ ว่องพิริยพงศ์ (2551) “การออมและการลงทุนของพนักงานเอกชน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปรารณา หลีกภัย (2550) “การวิเคราะห์การออมของครัวเรือนในจังหวัดตรัง” วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ปิยนุช ตู่แก้ว (2543) “การศึกษารูปแบบการบริโภคและการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย”
การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2547) “หน่วยที่ 1-4” ในประมวลสาระชุดวิชาการศึกษาค้นคว้า
อิสระ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ นนทบุรี โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-
ธรรมมาธิราช
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2542) “หน่วยที่ 9-15” ในประมวลสาระชุดวิชาการวิเคราะห์เชิง
ปริมาณสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ นนทบุรี โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549) “หน่วยที่ 4” ในประมวลสาระชุดเศรษฐศาสตรมหาภาค
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ นนทบุรี โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- พรเพ็ญ ภู่วิทยพันธ์ (2540) “ผลกระทบของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนผ่านสถาบันการเงิน” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พลพิภพ ไชยพร (2534) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- พีระวุฒิ สุพัฒน์วิชรานนท์ (2539) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก
- มนัส จันดี (2552) “พฤติกรรมการบริโภคของข้าราชการพลเรือนสามัญของประเทศไทย” การศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วรเวศม์ สุวรรณระดา และ สมประวิณ มั่นประเสริฐ (2550) “ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการออมของผู้มีงานทำในประเทศไทย” กรุงเทพมหานคร คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์ (2531) “รายงานการวิจัยเรื่องการออมของครัวเรือนในประเทศ” คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สนธยา นริศศิริกุล (2535) “การวิเคราะห์การออมภาคครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2517 - 2533” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุทิพย์ พิบูลทิพย์ (2538) “การออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุวัฒนา ศรีภิรมย์ และคณะ (2550) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาระบบการออมระยะยาวของประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
- สัญญา คงศรีนวล (2552) “ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณเงินฝากสหกรณ์ออมทรัพย์” การศึกษาค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เอกพล หนุ่ยศรี (2549) “แนวทางการศึกษาชุดวิชาการวิเคราะห์เชิงปริมาณสำหรับนักเศรษฐศาสตร์” วารสารเศรษฐศาสตร์สุโขทัยธรรมาธิราช เล่มที่ 1 (มิถุนายน 2549) : 219-239
- อุสาห์ แซ่มสุวรรณ (2544) “ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พ.ศ. 2527 - 2541” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อุดม โภพี (2536) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของคนไทย” เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชาการเศรษฐกิจ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- อัญชลี จันทรดี (2529) “การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวชนิชา เจริญนาน
วัน เดือน ปีเกิด	19 ตุลาคม 2507
สถานที่เกิด	พญาไท กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต เอกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2531
สถานที่ทำงาน	บริษัท เอทีที คอนซัลแตนท์ จำกัด กรุงเทพฯ
ตำแหน่ง	ผู้จัดการแผนกเลขานุการ

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลที่ใช้ศึกษา ระหว่างปี 2523 – 2552

ปี พ.ศ.	เงินฝากจากภาค ครัวเรือนของ สถาบันการเงิน ที่แท้จริง หน่วย ล้านบาท (1)	รายได้ที่ จับจ่ายใช้สอย หน่วย ล้านบาท (2)	รายได้จาก ทรัพย์สิน หน่วย ล้าน บาท (3)	อัตราเงินเฟ้อ (ร้อยละ) (4)	อัตราดอกเบี้ยเงิน ฝากประจำ 1 ปี ของธนาคาร พาณิชย์ (ร้อยละ) (5)
2523	2,219	512,998	33,641	19.7	12
2524	2,575	580,449	43,880	12.7	13
2525	3,059	653,477	52,395	5.1	10
2526	2,570	702,164	60,316	3.7	12.5
2527	3,251.75	743,270	73,212	0.8	12.5
2528	3,826.70	792,092	83,746	2.4	11
2529	4,218.41	839,471	80,209	1.9	7.25
2530	4,752.41	952,403	73,876	2.4	10.5
2531	7,966.03	1,109,459	87,152	3.9	8.63
2532	9,259.41	1,315,000	120,688	5.3	9.5
2533	15,555.48	1,470,730	169,636	5.9	15.5
2534	16,820.56	1,664,057	230,180	5.7	10.5
2535	18,114.18	1,858,323	240,630	4.1	8.5
2536	17,567.94	2,056,258	264,663	3.4	7
2537	18,909.02	2,274,171	286,798	5	10.25
2538	20,807.29	2,612,845	403,886	5.7	11
2539	23,065.41	2,841,540	475,782	5.9	9.25
2540	25,419.81	2,975,625	488,060	5.6	13
2541	26,386.30	3,043,451	505,552	8	6

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	เงินฝากจากภาค ครัวเรือนของ สถาบันการเงิน ที่แท้จริง หน่วย ล้านบาท (1)	รายได้พึง จับจ่ายใช้สอย หน่วย ล้านบาท (2)	รายได้จาก ทรัพย์สิน หน่วย ล้าน บาท (3)	อัตราเงินเพื่อ (ร้อยละ) (4)	อัตราดอกเบี้ยเงิน ฝากประจำ 1 ปี ของธนาคาร พาณิชย์ (ร้อยละ) (5)
2542	38,706.15	3,056,486	306,609	0.3	4.25
2543	28,760.87	3,138,085	257,805	1.6	3.5
2544	29,925.95	3,265,480	233,654	1.6	3
2545	41,694.99	3,385,022	231,019	0.7	2
2546	31,315.67	3,691,646	240,884	1.8	1
2547	34,813.39	4,090,863	220,416	2.7	1
2548	32,396.19	4,457,665	333,963	4.5	3
2549	33,924.60	4,886,416	481,961	4.7	5
2550	33,592.01	5,347,272	499,104	2.3	2.38
2551	28,481.53	5,843,024	508,969	5.5	4
2552	30,028.19	5,795,921	494,859	-0.9	1.6

ที่มา

1. ได้จากการคำนวณ (ตารางผนวกที่ 2)
2. ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/บัญชีประชาชาติ/Nation Income of Thailand หน่วยล้านบาท
3. ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/บัญชีประชาชาติ/Nation Income of Thailand หน่วยล้านบาท
4. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ตารางที่ EC-EI-027 เครื่องชี้ เศรษฐกิจมหภาคของไทย
5. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ตารางที่ EC-EI-027 เครื่องชี้ เศรษฐกิจมหภาคของไทย

ตารางผนวกที่ 2 Per capita GDP Current Market Price และ Per capita GDP at 1988

Price

ระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2552

Year B.C.	Per capita GDP Current Market Price (1)	Per capita GDP at 1988 Price (2)	GDP Deflator (3)	Saving (4)	Real Saving (5)
2523	662,482	914,275	72.46	160,759	2,219.00
2524	760,356	983,440	77.32	199,098	2,575.12
2525	841,569	1,043,280	80.67	246,717	3,058.51
2526	920,989	1,069,088	86.15	221,344	2,569.37
2527	988,070	1,142,725	86.47	281,166	3,251.75
2528	1,056,496	1,217,771	86.76	331,991	3,826.70
2529	1,133,397	1,275,145	88.88	374,948	4,218.41
2530	1,299,913	1,379,030	94.26	447,975	4,752.41
2531	1,559,804	1,528,398	102.05	812,972	7,966.03
2532	1,856,992	1,711,143	108.52	1,004,863	9,259.41
2533	2,183,545	1,966,070	111.06	1,727,614	15,555.48
2534	2,506,635	2,144,129	116.91	1,966,440	16,820.56
2535	2,830,914	2,334,943	121.24	2,196,186	18,114.18
2536	3,165,222	2,522,154	125.50	2,204,720	17,567.94
2537	3,629,341	2,740,444	132.44	2,504,239	18,909.02
2538	4,186,212	2,955,639	141.63	2,947,035	20,807.29
2539	4,611,041	3,075,704	149.92	3,457,926	23,065.41
2540	4,732,610	3,018,117	156.81	3,985,997	25,419.81
2541	4,626,447	2,711,419	170.63	4,502,248	26,386.30
2542	4,637,079	2,852,614	162.56	6,291,895	38,706.15
2543	4,916,505	2,964,528	165.84	4,769,831	28,760.87
2544	5,123,418	3,046,801	168.16	5,032,267	29,925.95

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Year B.C.	Per capita GDP Current Market Price (1)	Per capita GDP at 1988 Price (2)	GDP Deflator (3)	Saving (4)	Real Saving (5)
2545	5,450,643	3,237,042	168.38	7,020,746	41,694.99
2546	5,917,369	3,468,166	170.62	5,343,065	31,315.67
2547	6,489,476	3,688,189	175.95	6,125,517	34,813.39
2548	7,092,893	3,858,019	183.85	5,955,976	32,396.19
2549	7,844,939	4,054,504	193.49	6,563,970	33,924.60
2550	8,525,197	4,259,026	200.17	6,724,037	33,592.01
2551	9,080,466	4,364,833	208.04	7,886,608	28,481.53
2552	9,041,551	4,263,139	212.09	8,442,520	30,028.19

ที่มา :

(1) (2) ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/บัญชีประชาชาติ/Nation Income of Thailand/Table 3 – 4/หน่วย ล้านบาท

(3) GDP Deflator หาค่ามาจากการนำ Per capita GDP Current Market Price หารด้วย Per capita GDP at 1988 Price และคูณ 100)

(4) ปริมาณเงินฝากของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์ รายงานประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย

(5) เงินออมที่แท้จริง หาค่าจากการนำ เงินฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงิน (ธนาคารพาณิชย์)/หน่วย ล้านบาท หารด้วย GDP Deflator

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม

ตารางผนวกที่ 3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

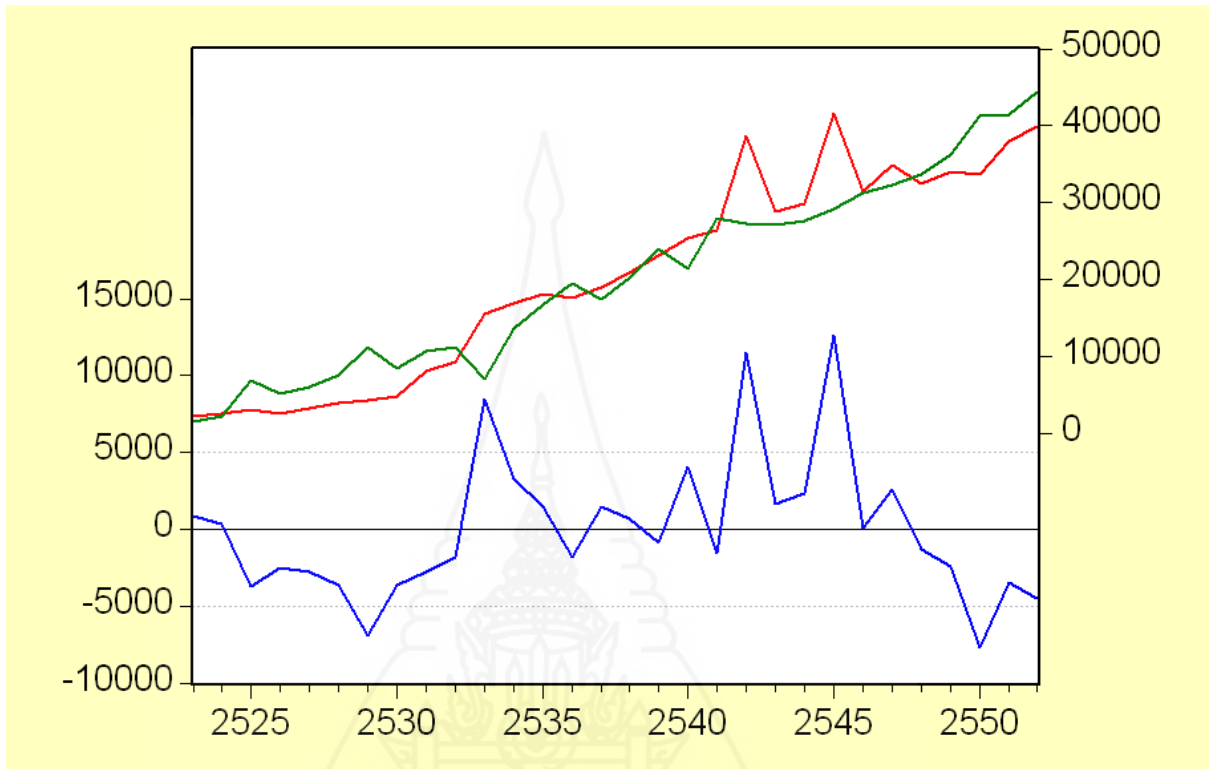
obs	SAVE	DPI	IP	INF	I
2523	2218.600	512998.0	33641.00	19.70000	12.00000
2524	2575.120	580449.0	43880.00	12.70000	13.00000
2525	3058.510	653477.0	52395.00	5.100000	10.00000
2526	2569.370	702164.0	60316.00	3.700000	12.50000
2527	3251.750	743270.0	73212.00	0.800000	12.50000
2528	3826.700	792092.0	83746.00	2.400000	11.00000
2529	4218.410	839471.0	80209.00	1.900000	7.250000
2530	4752.410	952403.0	73876.00	2.400000	10.50000
2531	7966.030	1109459.	87152.00	3.900000	8.630000
2532	9259.410	1315000.	120688.0	5.300000	9.500000
2533	15555.48	1470730.	169636.0	5.900000	15.50000
2534	16820.56	1664057.	230180.0	5.700000	10.50000
2535	18114.18	1858323.	240630.0	4.100000	8.500000
2536	17567.94	2056258.	264663.0	3.400000	7.000000
2537	18909.02	2274171.	286798.0	5.000000	10.25000
2538	20807.29	2612845.	403886.0	5.700000	11.00000
2539	23065.41	2841540.	475782.0	5.900000	9.250000
2540	25419.81	2975625.	488060.0	5.600000	13.00000
2541	26386.30	3043451.	505552.0	8.000000	6.000000
2542	38706.15	3056486.	306609.0	0.300000	4.250000
2543	28760.87	3138085.	257805.0	1.600000	3.500000
2544	29925.95	3265480.	233654.0	1.600000	3.000000
2545	41694.99	3385022.	231019.0	0.700000	2.000000
2546	31315.67	3691646.	240884.0	1.800000	1.000000
2547	34813.39	4090863.	220416.0	2.700000	1.000000
2548	32396.19	4457665.	333963.0	4.500000	3.000000
2549	33924.60	4886416.	481961.0	4.700000	5.000000
2550	33592.01	5347272.	499104.0	2.300000	2.380000
2551	37909.65	5843024.	508969.0	5.500000	4.000000
2552	39806.92	5795921.	494859.0	-0.900000	1.600000

ตารางผนวกที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตัวแปรที่กำหนดการออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

Dependent Variable: SAVE					
Method: Least Squares					
Date: 01/11/12 Time: 10:20					
Sample: 2523 2552					
Included observations: 30					
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	
C	13253.46	5474.746	2.420836	0.0231	
DPI	0.003972	0.001838	2.161616	0.0404	
IP	0.018833	0.012862	1.464213	0.1556	
INF	-179.8354	271.4669	-0.662458	0.5137	
I	-915.1172	452.1331	-2.024000	0.0538	
R-squared	0.879073	Mean dependent var	20306.29		
Adjusted R-squared	0.859724	S.D. dependent var	13392.08		
S.E. of regression	5015.792	Akaike info criterion	20.02958		
Sum squared resid	6.29E+08	Schwarz criterion	20.26311		
Log likelihood	-295.4437	F-statistic	45.43392		
Durbin-Watson stat	1.364632	Prob(F-statistic)	0.000000		

ผลการทดสอบค่าที่คำนวณได้และค่าคลาดเคลื่อนของข้อมูลตัวแปรที่กำหนด
การออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

ตารางผนวกที่ 5 การทดสอบ Heteroskedasticity ของข้อมูลตัวแปรที่กำหนด
การออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

White Heteroskedasticity Test:

F-statistic	1.212282	Probability	0.357085
Obs*R-squared	15.92516	Probability	0.317966

Test Equation:

Dependent Variable: RESID^2

Method: Least Squares

Date: 01/11/12 Time: 10:24

Sample: 2523 2552

Included observations: 30

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.33E+08	2.29E+08	1.454179	0.1665
DPI	-106.2045	149.0705	-0.712444	0.4871
DPI^2	5.32E-06	3.26E-05	0.163213	0.8725
DPI*IP	-9.33E-05	0.000497	-0.187873	0.8535
DPI*INF	11.14337	9.467374	1.177029	0.2575
DPI*I	7.586456	13.44857	0.564109	0.5810
IP	663.5314	981.5100	0.676031	0.5093
IP^2	0.000425	0.002223	0.191134	0.8510
IP*INF	-24.14505	90.01696	-0.268228	0.7922
IP*I	-65.02234	72.87608	-0.892231	0.3864
INF	-67894911	37713172	-1.800297	0.0920
INF^2	379068.7	449564.3	0.843191	0.4124
INF*I	4434667.	2614091.	1.696447	0.1104
I	-33176310	38577142	-0.859999	0.4033
I^2	807246.4	1694052.	0.476518	0.6406
R-squared	0.530839	Mean dependent var	20965137	
Adjusted R-squared	0.092955	S.D. dependent var	38163813	
S.E. of regression	36346799	Akaike info criterion	37.96196	
Sum squared resid	1.98E+16	Schwarz criterion	38.66256	
Log likelihood	-554.4294	F-statistic	1.212282	
Durbin-Watson stat	2.807616	Prob(F-statistic)	0.357085	

ตารางผนวกที่ 6 การทดสอบ Autocorrelation ของข้อมูลตัวแปรที่กำหนด
การออมของครัวเรือนที่ธนาคารพาณิชย์

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:

F-statistic	6.894842	Probability	0.348565
Obs*R-squared	10.70207	Probability	0.251243

Test Equation:

Dependent Variable: RESID

Method: Least Squares

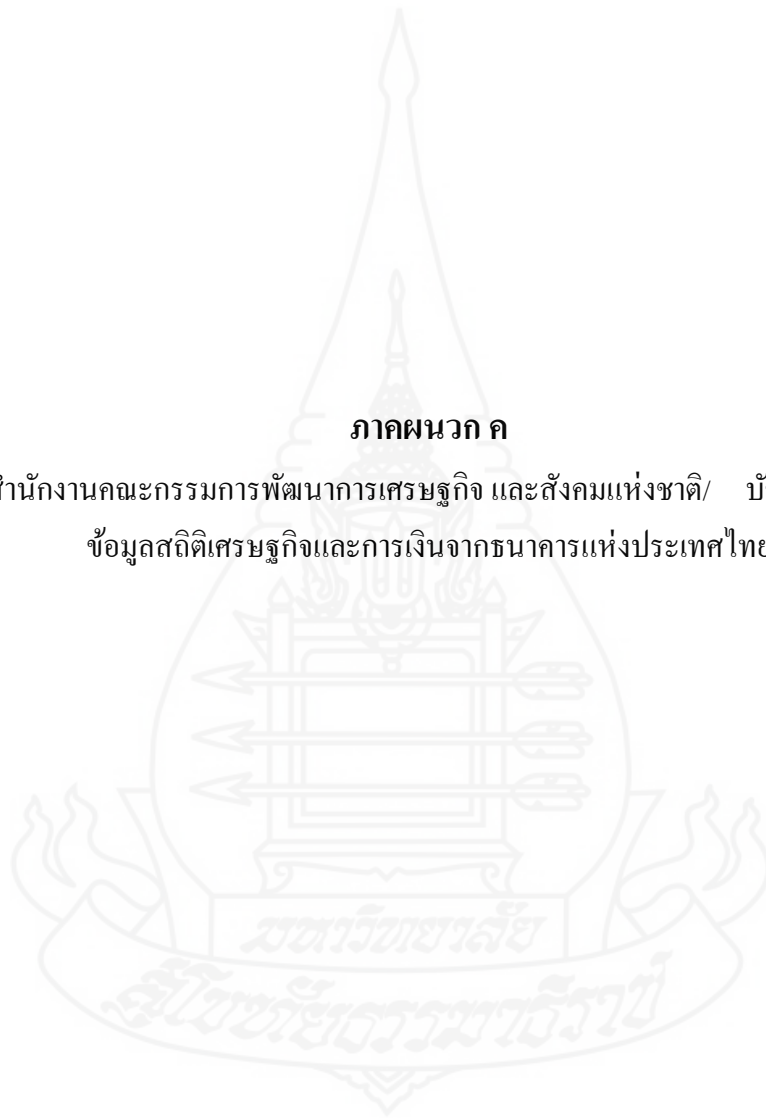
Date: 09/28/11 Time: 14:23

Presample missing value lagged residuals set to zero.

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-6837.514	5444.107	-1.255948	0.2229
DPI	0.000914	0.001112	0.822001	0.4203
INFLATION	-726.3352	642.2310	-1.130956	0.2708
INTEREST	887.3343	507.6913	1.747783	0.0951
RESID(-1)	0.486262	0.214768	2.264127	0.0343
RESID(-2)	0.488468	0.225277	2.168302	0.0418
R-squared	0.396373	Mean dependent var	5.93E-12	
Adjusted R-squared	0.252652	S.D. dependent var	5979.859	
S.E. of regression	5169.545	Akaike info criterion	20.13209	
Sum squared resid	5.61E+08	Schwarz criterion	20.42005	
Log likelihood	-265.7832	F-statistic	2.757937	
Durbin-Watson stat	1.886466	Prob(F-statistic)	0.045629	

ภาคผนวก ก

ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ/ บัญชีประชาชาติ และ
ข้อมูลสถิติเศรษฐกิจและการเงินจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางผนวกที่ 7 ข้อมูลเงินฝากธนาคารพาณิชย์ไทยของครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยฝากประจำ 12 เดือน และ อัตราเงินเฟ้อ ข้อมูลจากสถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปี พ.ศ.	เงินฝากของครัวเรือนที่ ธนาคารพาณิชย์ไทย	อัตราเงินเฟ้อ ร้อยละ	ดอกเบี้ยเงินฝาก ประจำ 1 ปี (สูงสุด)
2523	160,759	19.7	12
2524	199,098	12.7	13
2525	246,717	5.1	10
2526	221,344	3.7	12.5
2527	281,166	0.8	12.5
2528	331,991	2.4	11
2529	374,948	1.9	7.25
2530	447,975	2.4	10.5
2531	812,972	3.9	8.63
2532	1,004,863	5.3	9.5
2533	1,727,614	5.9	15.5
2534	1,966,440	5.7	10.5
2535	2,196,186	4.1	8.5
2536	2,204,720	3.4	7
2537	2,504,239	5	10.25
2538	2,947,035	5.7	11
2539	3,457,926	5.9	9.25
2540	3,985,997	5.6	13
2541	4,502,248	8	6
2542	6,291,895	0.3	4.25
2543	4,769,831	1.6	3.5
2544	5,032,267	1.6	3
2545	7,020,746	0.7	2
2546	5,343,065	1.8	1

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	เงินฝากของครัวเรือนที่ ธนาคารพาณิชย์ไทย	อัตราเงินเฟ้อ ร้อยละ	ดอกเบี้ยเงินฝาก ประจำ 1 ปี (สูงสุด)
2547	6,125,517	2.7	1
2548	5,955,976	4.5	3
2549	6,563,970	4.7	5
2550	6,724,037	2.3	2.38
2551	7,886,608	5.5	4
2552	8,442,520	-0.9	1.6

ที่มา

1. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ตารางที่ 26 เงินรับฝากจากภาคครัวเรือนของสถาบันการเงิน หน่วยล้านบาท
2. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ตารางที่ EC-EI-027 เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย
3. สถิติเศรษฐกิจและการเงิน จัดทำโดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ตารางที่ EC-EI-027 เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย